

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

katedra geografie

Mgr. Dana Křešničková

**Charakteristiky rezidentů vnitřního města Českých Budějovic na
pozadí procesu gentrifikace**

Bakalářská práce

České Budějovice 2013

Vedoucí bakalářské práce: Doc. RNDr. Jan Kubeš, CSc.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 3. 1. 2012

Podpis studenta:

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu své bakalářské práce, doc. RNDr. Janu Kubešovi, CSc., který mi po celou dobu pomáhal s její tvorbou a poskytoval mi cenné připomínky a odborné rady. Také chci poděkovat své rodině, kamarádům a známým, kteří mě během celého studia soustavně podporovali. V neposlední řadě RNDr. Kamilu Zimmermannovi, Ph.D. za jeho čas.

Citační vzor:

KŘEŠNÍČKOVÁ, D. (2013): *Charakteristiky rezidentů vnitřního města Českých Budějovic na pozadí procesu gentrifikace*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 48 s.

Anotace:

Bakalářská práce srovnává odpovědi obyvatel bydlících ve vnitřním městě Českých Budějovic na pozadí procesu gentrifikace. V 7 plochách vnitřního města bylo metodou standardizovaného rozhovoru uskutečněno 75 rozhovorů s rezidenty, které byly následně vyhodnoceny. Respondenti byli roztrženi na ty, kteří mají charakteristiky gentrifikantů a na ostatní bydlící. Následně byly zkoumány rozdíly v jejich odpovědích. Byly také sledovány rozdíly v odpovědích obyvatel bydlících v jednotlivých řešených plochách. V ploše 2 - Nové domy u Perly - ul. Holečkova se gentrifikace projevuje výrazněji než v ostatních plochách. Součástí práce je rozbor literatury vztahující se k gentrifikaci.

Klíčová slova:

urbánní geografie, revitalizace, gentrifikace, sociální struktura, urbánní migrace, kvalita bydlení, vnitřní město, standardizovaný rozhovor, České Budějovice

Citation pattern:

KŘEŠNIČKOVÁ, D. (2013): *Characteristics of inner-city Ceske Budejovice residents on the background of gentrification process*. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice, Pedagogical faculty, Department of geography, 48 p.

Annotation:

This thesis compares answers of inhabitants living in the inner city of Ceske Budejovice in the background of gentrification process. There were carried out 75 standardized interviews with residents in 7 different inner city areas that were later evaluated. The respondents were sorted into groups – those having gentrificant's characteristics and other living in the area. Then we examined the differences in their answers. We have also observed the differences in answers of residents living in each researched area. Gentrification is stronger in area 2 – New houses next Perla – Holeckova's street than in other areas. A part of this work is the analysis of literature relating to gentrification.

Key words:

urban geography, revitalisation, gentrification, social structure, urban migration, quality of housing, inner city, standardized interview, České Budějovice

Obsah:

1. Úvod	1
2. Teoretická východiska a rozbor literatury	2
2.1 Vybrané aspekty urbánní geografie	2
2.2 Výzkum gentrifikace v Česku	7
2.3 Výzkum gentrifikace v zahraničí.....	8
3. Data a metodika práce	9
3.1 Výběr řešených ploch zasazených gentrifikací ve vnitřním městě Českých Budějovic.....	9
3.2 Rozhovory s respondenty	11
3.3 Výběr respondentů a postup dotazování.....	12
3.4 Dotazování respondentů na otázky související s gentrifikací.....	15
4. Charakteristika prostředí řešených ploch na území města.....	18
5. Projevy gentrifikace ve vybraných plochách vnitřního města Českých Budějovic	22
5.1 Porovnání gentrifikantů a negentifikantů	22
5.2 Charakteristiky rezidentů podle sledovaných gentrifikovaných ploch	25
5.3 Vybrané parciální charakteristiky gentrifikantů a negentifikantů.....	27
6. Závěr.....	35
7. Literatura	38
8. Přílohy	42

1. Úvod

Jeden ze způsobů, jak společnost nahlíží na člověka, je forma jeho bydlení. Bydlení může vyjadřovat životní postoj jedince. Někteří lidé dávají velkou váhu prestižní adrese, někteří upřednostňují jiné kvality života (pracovní kariéra, rodinný život, aktivní využití volného času, občanská angažovanost). Dost možná většina lidí nežije v takovém bydlení, jaké by si za jiných podmínek přála.

Bakalářská práce se věnuje projevům gentrifikace ve vybraných plochách vnitřního města Českých Budějovic (dále jen VMČB). Podnět pro zvolení tématu bakalářská práce vzešel od pražské urbánní geografky Jany Temelové, která v současné době působí na Univerzitě v Tartu, na tamním vyhlášeném urbánně-geografickém pracovišti, kde se zabývá mimo jiné mobilitou obyvatel na území postsocialistických měst. Uskutečňovali jsme pro ni dotazování obyvatel vnitřního města Českých Budějovic na problematiku stěhování, každodenní mobility, komunitního života a vnímání vnějšího obytného prostředí (dále jen VOP). V rámci této akce jsme navíc provedli vlastní výzkum zaměřený na problematiku gentrifikace. Na výzkumu vedeném doc. Kubešem, se také podílel další student KGE Pavel Tůma, který také uskutečňoval dotazování respondentů, navíc se ve své magisterské práci zaměřuje na fyzické projevy gentrifikace (gentrifikace zástavby). Doc. Kubeš vybral řešené plochy ve VMČB, následně jsem společně s vedoucím práce připravila scénář dotazování respondentů a všichni tři jsme uskutečnili dotazování na vzorku více než 70 respondentů (na jaře a v létě roku 2012). Společně s vedoucím práce jsme sestavili postupně finální verzi formuláře respondenta. Doc. Kubeš následně připravil třídící znaky, pomocí kterých jsme respondenty roztřídili na gentrifikanty a negentrifikanty a následně jsme uskutečnili analýzu odpovědí respondentů podle tohoto třídění, podle ploch, ve kterých bydlí a pozornost jsme také věnovali rozboru odpovědí na jednotlivé otázky. Podrobnosti postupu jsou rozepsány v metodické kapitole.

Bakalářská práce si klade následující cíle:

1. rozpoznat a vysvětlit rozdíly mezi těmi rezidenty, kteří uskutečnili nebo právě uskutečňují gentrifikaci (gentrifikanti) a těmi, které jako gentrifikanty označit nemůžeme, ale bydlí v plochách, ve kterých se gentrifikace projevuje, a to na základě odpovědí respondentů na otázky standardizovaného rozhovoru

2. zjistit a vysvětlit rozdíly v míře a projevech gentrifikace mezi sledovanými plochami, především na základě odpovědí respondentů na otázky standardizovaného rozhovoru

3. detailněji analyzovat odpovědi respondentů na dílčí otázky související s gentrifikací
V souvislosti s výše uvedenými cíli bylo třeba zpracovat teorii a literaturu o gentrifikaci.

Hypotézy:

1. na základě literatury o fyzických projevech gentrifikace v hlavních a velkých městech postsocialistických zemí jsme usoudili, že gentrifikace se uskutečňuje i v několika plochách VMČB, zatím ovšem s nižší intenzitou a výběrově v některých domech. Navíc se zdá, že se proces od roku 2008 výrazně zpomalil, až zastavil v souvislosti s ekonomickou krizí.

2. na základě zkušeností a prvotních informací jsme předpokládali, že stěhování do VMČB se významně účastní vysokoškolští studenti a absolventi vysokoškolských oborů a že tito mladí lidé oceňují bydlení ve vnitřním městě z důvodu blízkosti školy, pracovišť ve službách a kulturních zařízení. Je ale otázka, zda můžeme tyto vysokoškoláky a absolventy považovat za gentrifikanty.

3. předpokládáme, že velké rozdíly mezi gentrifikanty na jedné straně a negentrifikanty na straně druhé budou zejména ve výši příjmů na člena domácnosti, ve výši dosaženého vzdělání, případně v modernosti a novosti jejich bydlení.

4. mezi sledovanými plochami VMČB máme také plochu číslo 2 „Nové domy u Perly – ul. Holečkova“, která je charakteristická nově vystavěnými kondominii a domy s nájemními byty. Lze předpokládat, že právě tato zástavba přitahuje gentrifikanty. Také v dalších sledovaných plochách, kde převažuje zástavba z předsocialistického období se v prolukách a na asanovaných pozemcích staví takovéto nové domy. Proto i zde předpokládáme gentrifikanty.

2. Teoretická východiska a rozbor literatury

2.1 Vybrané aspekty urbánní geografie

Částečný přehled českých a světových (nejčastěji amerických) teorií urbánní geografie, jejich historické souvislosti a příklady využití v současnosti přináší článek Metody geografického výzkumu města (Ouředníček a kol. 2009). Matlovič (1998) sepisuje přehled geografů a jejich teorií zabývajících se prostorovou strukturou města.

V českém prostředí již na začátku 20. století se o teorii sociální struktury města zajímal Antonín Boháč (1923), který sledoval přistěhovalce a původní obyvatele v Praze a zákonitosti jejich rozmístění. I na jeho práci v USA navazoval ve 20. letech Ernest Burgess působící na Chicagské škole. Jako model používá rozlehlejší město v rovinaté krajině

narůstající pravidelně všemi směry. Ve výsledku město rozděluje do pěti koncentrických zón připomínající terč – central business district (CBD) jako centrum významnějšího obchodu a zábavy a také jako frekventovaná křižovatka, šedá zóna obklopující CBD jako domov pro chudé obyvatelstvo, třetí zóna vyčleněna pro obyvatele nižší třídy pracující v továrnách poblíž jejich domovů, čtvrtá zóna koncentruje střední třídu vlastníků již domky s malými pozemky, nejbzdálenější zóna od centra koncentruje lidi s nejvyššími příjmy, kteří mají větší bohatší usedlosti (Burges 1925). Hoyt (1939) nesouhlasí s Burgessovým koncentrickým modelem sociální struktury města. Vychází ze sdružování jednotlivých sociálních skupin do větších skupin a vytváří tak sektorový model města připomínající koláč. Předěšlé dvě teorie se pokusili provázat Ullman a Harris (1945) a vytvořili vícejaderný model města (později také Mann 1965). Aplikace jednotlivých modelů na konkrétní město není většinou možná (např. různé fyzicko-geografické podmínky, rozmístění průmyslu, vedení dopravních tras), vhodnější je jejich kombinace.

Různé přístupy k prostorové struktuře města a jeho aglomerace rozlišuje Kubeš (2009a): co se týče jádra aglomerace z pohledu geneticko-koncentrické prostorové struktury, rozděluje město na části - jádro města (u některých autorů CBD), vnitřní město mimo jádro (jde o původní předměstí, např. Burgess 1925 ho nazývá šedou zónou) a předměstí města (nověji vzniklá předměstí). (Pro srovnání Matlovič (2001) rozlišuje v rámci morfologicko-genetické struktury města pět zón: centrum, vnitřní město, vilové čtvrti, sídliště a periferní zónu). Dalším typem je podrobná funkční prostorová struktura města dělící město na obytné plochy a jejich podtypy, oblužné plochy a jejich podtypy, průmyslové plochy a jejich podtypy, dopravní a infrastrukturní plochy a jejich podtypy, sportovně-rekreační plochy a jejich podtypy, přírodně-rekreační plochy a jejich podtypy, agro-průmyslové plochy, památkové plochy, polyfunkční plochy, zemědělsko-lesní plochy a vodní plochy. Třetím typem je urbanisticko-morfologická prostorová struktura města. Z tohoto pohledu je město děleno podle různých typů půdorysů, převládajících výšek budov, objemu zástavby, tvarů budov nebo jejich historicko-architektonických slohů. Posledním uvedeným typem je sociálně prostorová struktura města. Obyvatelé a jejich rozmístění se dělí podle tříd (dělnické čtvrti, úřednické a podnikatelské čtvrti), příjmů, prestiže, životního stylu, vzdělanosti, náboženského vyznání nebo etnického původu.

Města procházejí neustálým vývojem. Geografové z chicagské školy přirovnávali vývoj města k živému organismu složeného z jednotlivých funkčních částí, ve kterém probíhají vztahy dominance, segregace, invaze a sukcese. Berg (1982) vymezuje čtyři základní fáze vývoje městského regionu – urbanizaci (poměšťování obyvatelstva),

suburbanizaci (stěhování obyvatelstva do venkovského zázemí větších měst), desurbanizaci (únik obyvatel z měst za environmentálním potenciálem venkovské krajiny), reurbanizaci (znovunavracení obyvatel do měst a jejich centrálních částí, někteří se vracejí ze suburbií, někteří volí bydlení ve vnitřním městě jako součást svého životního postoje (Haase a kol. 2010).

Revitalizací postsocialistických vnitřních měst se zabývá například Temelová (2009). Vývoj mezi západními městy a městy v postkomunistických zemích je rozdílný. Lze říci, že v postkomunistických zemích přišly některé fáze urbanistického vývoje později, než ve svobodných zemích. Sýkora (1999) jako příčiny změn ve vývoji postkomunistické Prahy uvádí zavedení demokratické politiky, možnost soukromého vlastnictví, zavedení tržního hospodářství, otevření ekonomiky pro mezinárodní projekty (příchod zahraničních investorů), provedení privatizace a restitucí. Tyto změny vedly k nastartování procesů komercializace a revitalizaci vnitřního města, revitalizaci méně zatížených průmyslových zón a k zintenzivnění suburbanizace. Sumarizaci změn přináší Sýkora (2001). Transformační procesy shrnuje také Matlovič (2001): komercializace jako rostoucí počet komerčních aktivit ve vnitřním městě na úkor méně výnosných nebo dotovaných aktivit (vytlačování školství, kultury, bydlení), revitalizace staveb a technického vybavení, jejich rekonstrukce nebo výstavba nových objektů a úprava architektury, dochází k intenzifikaci využívání prostoru prostřednictvím zahuštění zástavby, efektivnějšího využívání prostoru, což může vést až k přetížení zóny a její kvalitativní degradaci. Ve městech s nedostatečným kapitálem (či z jiných důvodů – nejasné vlastnictví, neatraktivnost lokality) může docházet k recesi zástavby a technického vybavení a následnému vysídlení obyvatel a služeb. Nežádoucí je i přílišná fragmentace funkčních zón města, v současnosti se prosazují modely polyfunkčních městských zón. Snižování významu průmyslu v postkomunistických zemích vede k deindustrializaci městského prostoru (a následné revitalizaci brownfields). Restituce, které po revoluci stihly proběhnout, také podporují sakralizaci městského prostoru. V početně a významově velkých městech dochází k procesu manhattanizace – vertikální růst moderních center měst, zvětšování počtu výškových budov, kde sídlí nejvýznamnější firmy. Suburbanizaci do hloubky teoreticky rozebírá a demonstruje na českobudějovické aglomeraci Kubeš (2009a). Kvalitou bydlení v různých typech městského prostoru na pozadí urbanizačních procesů se na příkladu českých i zahraničních evropských velkoměst zabývá Klusáček, Vaishar (2008). Další pojmy jako gentrifikace, segregace jsou podrobněji rozebrány v následujících odstavcích.

Střetávání výše uvedených procesů (privatizace, restituce, revitalizace, reurbanizace, komercializace) dává podmínky pro vznik a rozvoj procesu *gentrifikace*. *Gentrifikace* může

být brána i jako jedna ze součástí revitalizace městského prostoru. S narůstající fyzickou revitalizací českých měst jde ruku v ruce revitalizace sociální. Z vnitřních měst (a následně z měst celých) je vytlačován průmysl a na jeho místo přicházejí kvalifikovanější obory jako je finančnictví, reklama či specializované služby. Do vnitřních měst míří nové investice (často zahraniční) a zvyšuje se poptávka po kvalifikovanější pracovní síle. Pro tuto novou pracovní třídu jsou ideálními prostory pro bydlení právě v rámci revitalizace zrekonstruované nebo nově vystavěné bytové domy nedaleko centra města. Poptávka po bydlení ve vnitřním městě stoupá a následkem toho dochází ke zvyšování nájemních nebo prodejních cen bytů. Původní méně majetní obyvatelé jsou postupně nuceni svá obydlí opouštět, hledat si něco finančně nenáročnějšího. Jinými slovy Sýkora (1993) definuje *gentrifikaci* jako rehabilitaci obytného prostoru v některých částech vnitřních měst a současně postupné vytlačení a nahrazení původních obyvatel finančně bohatšími novými třídami. Zároveň Sýkora (1993) upozorňuje na fakt, že *gentrifikace* je jednoznačně svázána s prostorem vnitřního města a zaměřuje se na bydlení. Sýkora dále upřesňuje, že, co se týká lokalizace procesu *gentrifikace*, dochází k ní v oblastech v minulosti strádajícími, strukturálně postiženými, do kterých se dlouhou dobu neinvestovalo. Zároveň jsou ale tyto zóny něčím atraktivní – nacházejí se v dobré dostupnosti centra města, v jejich okolí stojí historické objekty nebo samy vlastní nějaké historické kouzlo, zajímavou architekturu, lokality jsou situovány na výhledových partiích nebo na atraktivních lokalitách v blízkosti řek, parků a tak dále.

Pro Smithe (1979) je zásadním hybatelem v otázce *gentrifikace* množství kapitálu, který do řešené oblasti přitéká. *Gentrifikace* u něj znamená vysvětlení, proč je výhodné některé lokality revitalizovat a jiné ne. Jeho teorie říká, že k *gentrifikaci* dochází ve chvíli, kdy se investorům vyplatí koupit nemovitost v doposud zanedbané zóně města, revitalizovat ji a následně ji se ziskem prodat. Takto chápanou *gentrifikaci* můžeme označit jako developerskou. Jeho teorie bývá kritizována za jednostranný pohled, například Hamnett (1984) pokládá snahu dosažení zisku investory jako jednu z mnoha příčin a souvislostí vedoucí k *gentrifikaci*. Například Ley (1980), Mills (1988) se zabývají také měnicí se sociální strukturou, demografickým chováním nových městských elit a jejich kulturním projevům. Zaznamenává se narůstající počet obyvatel vnitřního města s určitými charakteristickými znaky. Jsou to lidé zaměstnaní na vysoké pracovní pozici (pracovní kariéru umisťují na vysokou příčku ve smyslu jejich života, tzv. yuppies = mladí profesionálové), zajímající se o kulturní dění, upřednostňující společenský život před životem rodinným, zakládání rodin je posouváno do vyššího věku, bezdětné páry si mohou dovolit kvalitnější finančně náročnější bydlení, často v menších bytech (zatímco výměra jednotlivých bytů klesá, počet bytů roste).

Tito lidé tvoří poptávku právě po bydlení v revitalizovaných částech vnitřních měst. Pokud tyto nové obyvatele považujeme za prvotní hybatele procesu *gentrifikace*, mluvíme o *gentrifikaci* postupné. Haase, Grossmann, Steinführer (2012a) upozorňují, že tito rezidenti podílející se na probíhajících změnách ve vnitřním městě, jsou jeho obyvateli pouze na určitou část svého života. Na základě výzkumu, který proběhl v Polsku a Česku, zjišťují, že se současní mladí obyvatelé vnitřních měst se do budoucna plánují ve velké míře odstěhovat a nejčastěji po založení rodiny žít v klidnějších místech větších měst nebo v jejich suburbíích.

Zatímco výše uvedené změny související s procesem *gentrifikace* lze považovat za pozitivní (Smith (2002) považuje gentrifikaci za urbánní strategii, díky které se zhodnocuje vnitřní město), některé práce (Burjanek 1997; Lees 2007; Atkinson, Bridge 2005; Sýkora, Temelová 2005; Sýkora 2007; Ouředníček 2007; Temelová, Novák 2007a; Toušek 2007) ukazují i její negativní stránku. Revitalizace atraktivních částí měst, zhodnocování a růst cen bydlení způsobuje odsun obyvatel s nižšími příjmy a v některých případech k jejich sociálnímu vyloučení z většinové společnosti. Modernizovaná centra měst se stávají rezidencí vyšší společenské vrstvy a naopak periferní podfinancované oblasti se stávají útočištěm chudšího obyvatelstva. Pokud není tento trend zastaven, dochází ke vzrůstající sociálně-prostorové segregaci společnosti a v horší situaci následně k vytváření ghett. Ghetto, co se týče sociální struktury, je homogenní oblast, kde se soustřeďují ekonomicky slabší obyvatelé, často se stejným etnickým původem, jeho fyzická zástavba je neudržovaná, vyznačuje se sociální nevybaveností, špatnou technickou infrastrukturou a nepřítomností pracovních příležitostí (Matlovič 2001). Tyto zóny často koncentrují problémy ovlivňující následně celou společnost (zvýšená nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, zvýšený výskyt sociálně-patologických jevů, nesnášenlivost vůči ostatní populaci). Jako protipól existují v některých městech ghetta bohatých, kde se soustřeďuje místní elita (podle Marcuse (1997) tzv. citadely). Tato varianta je v rámci soužití obyvatel jednoho města také nežádoucí, protože podporuje vznik bariér mezi jednotlivými sociálními skupinami.

Stratifikace městské společnosti je do určité míry žádoucí, nicméně pokud překročí únosnou míru a je navíc podmíněna sociálním či etnickým původem obyvatel v jednotlivých zónách města, společnost se stává náchylnou k nestabilitě, kdy nejsou výjimkou ani fyzické konflikty mezi jednotlivými skupinami obyvatel. Sýkora, Temelová (2005) uvádějí jako možnou prevenci segregace rozvoj různorodé nabídky bydlení - vymezení ploch ve vnitřním městě pro sociální bydlení nebo naopak do rezidenčních oblastí s nízkou kvalitou bydlení zakomponovat byty a bytové domy kvalitnější, využívání brownfields jako prostor pro podnikání, podpora polyfunkčního uspořádání ploch. Pomocí těchto nástrojů doporučují

podporovat sociálně smíšené čtvrtě, kde se různé skupiny obyvatel přizpůsobují žádoucímu soužití. Tyto prostředky k zabránění segregace nejsou velkou částí společnosti podporovány, střední a vyšší třída společnosti vidí v separaci nepohodlných obyvatel uspokojivé východisko.

2.2 Výzkum gentrifikace v Česku

Velká část českých prací zabývajících se gentrifikací a s ní souvisejících procesů je zaměřena na výzkum Prahy nebo pražských částí. V devadesátých letech Sýkora (1996) zkoumal, zda dochází k procesu gentrifikace v pěti vybraných urbanistických obvodech v Praze. Výsledkem jeho práce bylo zjištění, že revitalizované domy v daných oblastech sloužili zejména komerčnímu využití, kdežto prostory pro bydlení modernizovány nebyly, usoudil tedy, že proces gentrifikace stále nebyl zahájen. Později Sýkora (1999) uvádí zásadní procesy, které v Praze během devadesátých let proběhly – silná komercializace vnitřního města, revitalizace některých částí vnitřního města (spojena s gentrifikací), restrukturalizace průmyslových oblastí (pokles zatížení území), revitalizace obytných čtvrtí, zintenzivnění suburbanizace.

Díky rozsáhlým strukturálním změnám, které proběhly v Praze od začátku devadesátých let, popisují Ouředníček, Temelová (2009) vnitřní město hlavního města jako jedno z nejrozvinutějších post-socialistických měst (ekonomické postavení, kulturní dění, rozvinutý terciérní sektor), na druhou stránku ale metropole stále trpí nedostatky, jejichž příčiny lze hledat také v socialistickém období (dopravní přetíženost, nízký počet obyvatel žijících ve vnitřním městě, stárnutí populace, zvětšování ekonomických rozdílů mezi obyvateli, chátrání budov, neregulovaná suburbanizace). Odhadují, že některé problémy (například segregace obyvatel) budou vrcholit teprve v budoucnosti.

Například deindustrializace bývalé dělnické čtvrti Smíchov, příchod nových kvalitativně vyšších služeb, movitějších obyvatel, úspěšná modernizace zástavby, ale současně ponechávání některých zanedbaných zón jejich chátrání podporuje sociální disparitu místních obyvatel (Temelová, Novák 2007b). Další čtvrt' Praha – Holešovice, v minulosti dělnická čtvrt', dnes s atraktivní polohou v sousedství centra hlavního města a v blízkosti řeky, dobře napojená na dopravní síť, s některými nevyužívanými pozemky a objekty. Novotná (2005) odhaduje, že probíhající revitalizace bude v budoucnosti umocněna velkými investičními projekty a Holešovice se budou více měnit v lukrativní rezidenční a administrativní čtvrt'. Poukazuje na měnící se nabídku služeb v závislosti na příchodu nových obyvatel. Současně ale poukazuje na fakt, že k zásadnímu vystěhovávání původních obyvatel

nedochází. Proces gentrifikace i díky tomuto faktoru popisuje jako teprve začínající, zajímavé by ovšem bylo porovnání výzkumu se současným stavem.

Hájková (2011) dochází k závěru, že proces gentrifikace byl zahájen v Praze – Žižkově a to především v plochách, kde jsou vystavěná nová kondominia a v jejich okolí, díky těmto stavbám ve velké míře došlo k přeměně fyzického i sociálního charakteru bývalého Žižkova.

V rámci studia post-socialistických měst evropského východu se Steinführerová (2003) zaměřuje také na Brno a mimo jiné, zda byl v jeho vnitřním městě zahájen proces gentrifikace. Shledává, že vnitřní město Brna vyznačující se novostavbami pouze ostrůvkovitě a se stále vysokým počtem sociálně slabého obyvatelstva, nebylo procesem gentrifikace zasaženo nebo proces gentrifikace probíhá právě pouze v modernizovaných ostrůvcích zástavby. Současný stav vnitřního města Brna v souvislosti s jeho urbánním vývojem (včetně gentrifikace) popisuje Vaishar a kol. (2009).

Transformace vybraných městských čtvrtí Českých Budějovic popisuje článek Ouředníčka a kol. (2009), z urbanizačních procesů se zaměřuje především na revitalizaci vnitřního města, segregaci a rezidenční suburbanizaci. Srovnává Pražské předměstí (jako potenciální prostor pro revitalizaci vnitřního města), sídliště Máj (jako potenciální prostor pro segregované obyvatele z jiných čtvrtí města) a suburbium Kodelku (možný prostor pro výskyt rezidenční suburbanizace). Na závěr konstatuje, že k revitalizaci vnitřního města dochází zatím pomaleji a v menší míře, než je tomu například v Praze nebo jiných post-socialistických městech, stejně tak je to i s rezidenční suburbanizací, naopak segregace je již viditelná právě na sídlišti Máj, kde se koncentruje větší procento sociálně slabšího, často romského obyvatelstva.

2.3 Výzkum gentrifikace v zahraničí

Transformace post-socialistických velkoměst souvisí především se zvyšujícím se věkem obyvatel, změnami jejich demografického chování a změnou ve způsobu vlastnictví nemovitostí, na proces reurbanizace v těchto městech (a především v jejich částech) často navazuje gentrifikace (Steinführer, Haase, 2007). Buzar a kol (2007) zaznamenávají v souvislosti s reurbanizací a gentrifikací štěpení městského obyvatelstva na příkladu Lipska a Ljubljany. V Lipsku je i nadále pozorován příchod nových obyvatel do vnitřního města (Haase a kol 2012b).

Ondoš, Korec (2004) se zaměřují na fyzické aspekty revitalizace Bratislavy, ve srovnání s Prahou a dokládají, že se v Bratislavě nachází více nezastavěných ploch nebo ploch

silně neudržovaných s potenciálem pro budoucí revitalizaci. V dalším článku Korec, Ondoš (2006) obrací pozornost na sociálně-demografickou stránku prostorové struktury Bratislavy. Uznávají, že podmínky pro zahájení procesu gentrifikace některé části Bratislavy z velké míry splňují, dokládají stahování obyvatel vyšší sociální třídy do centra města, pozorují také oblasti vyznačující se známkami separace části obyvatel.

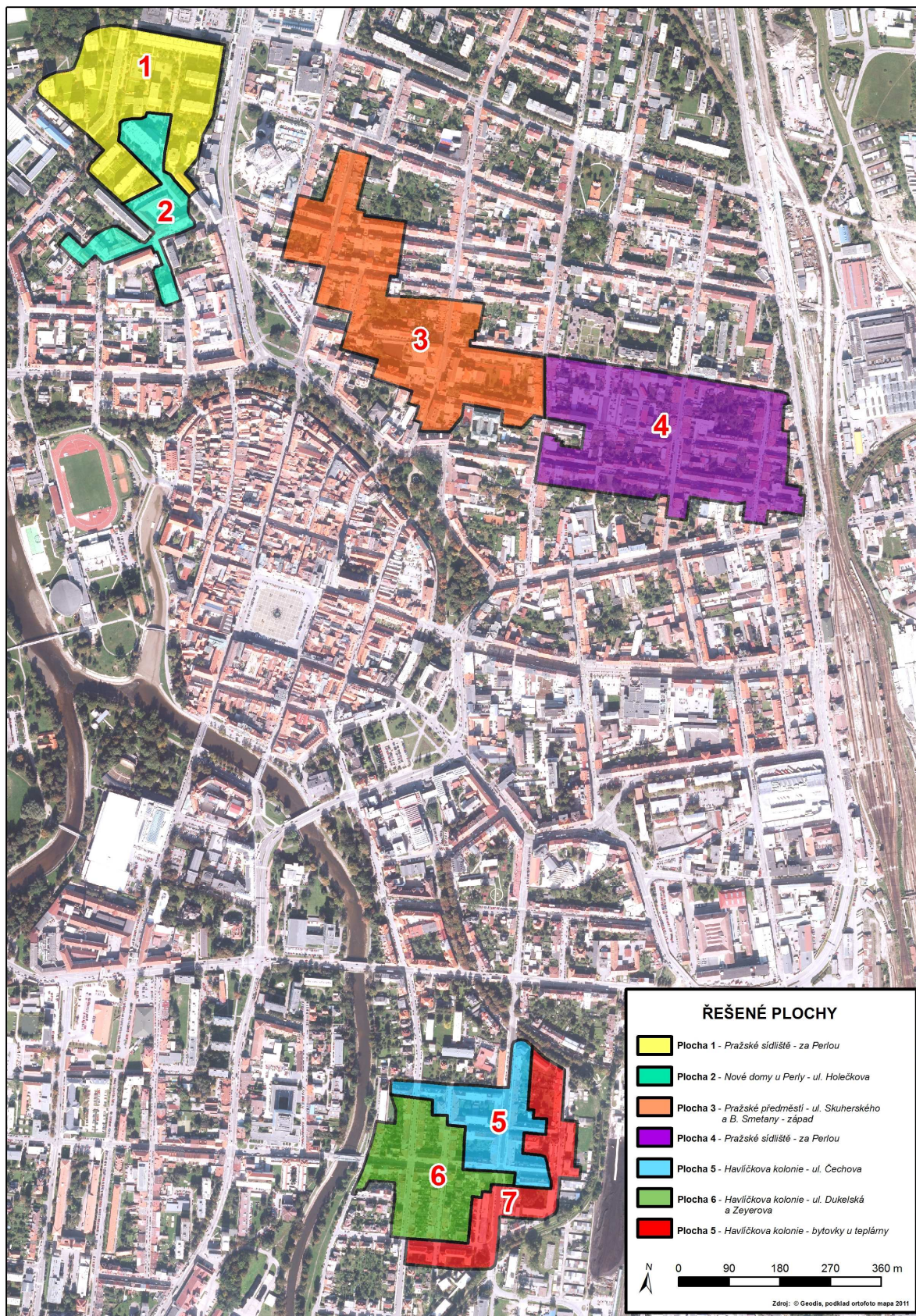
Kovács a kol. (2012) se zaměřuje na transformaci struktury měst a vývoj na východě střední Evropy, především na fyzickou a sociální modernizaci v Budapešti. Gentrifikace se podle něj vyskytuje na místech, ve kterých proběhla revitalizace vzešlá z tamějšího regeneračního programu. V těchto revitalizovaných lokalitách města došlo k demolici nebo zásadní rekonstrukci staré zástavby. Kovács (2012) jako důsledek tohoto procesu vidí zvyšující se míru diferencovanosti místního obyvatelstva.

3. Data a metodika práce

3.1 Výběr řešených ploch zasažených gentrifikací ve vnitřním městě Českých Budějovic

VMČB jsme vymezili jako území, ze kterého lze dosáhnout okraj historického jádra Českých Budějovic do deseti minut chůze. Na území VMČB jsme vymezili sedm výzkumných ploch obytné zástavby (s převahou obytné zástavby), které se od sebe poněkud odlišují jejím charakterem. Chtěli jsme mít zastoupenou zástavbu novou v podobě nových kondominií (to byl ale poněkud problém, protože ve vnitřním městě se staví hlavně jednotlivá kondominia), panelových domů socialistických sídlišť (těch kvalitnějších v dobré poloze a s dobrou adresou), cihlových domů starších socialistických sídlišť (z padesátých let 20. století), zástavbu starších ulicových činžovních domů z první poloviny 20. století a z poslední třetiny století 19. Ve všech řešených plochách jsme zaznamenali určité projevy gentrifikace fyzického prostředí. Všechny řešené plochy mají v současnosti relativně dobrou adresu, zvláště plochy v západní části Pražského předměstí a v Havlíčkově kolonii. Popis zástavby a vybavenosti řešených ploch je v kapitole 4.

Mapa 1. Přehled řešených ploch vnitřního města Českých Budějovic

3.2 Rozhovory s respondenty

Jak už bylo uvedeno v úvodu práce, na počátku výzkumu byly uskutečňovány rozhovory nahrávané na diktafon. Jednalo se o standardizované rozhovory, které jsme dělali také pro potřeby zahraničního výzkumu srovnávající obyvatele vnitřního města Českých Budějovic a estonského Tartu (viz. úvod). Do těchto rozhovorů jsme navíc zakomponovali další otázky, které souvisejí s touto bakalářskou prací, tedy s výzkumem rezidentů VMČB na pozadí procesu gentrifikace.

Parametry, které jsme zjišťovali vizuálně a odpovědi na otázky, které jsme u respondentů sledovali, jsou uvedeny ve formuláři respondenta - Příloha 1. Parametry a odpovědi na otázky byly rozčleněny tak, aby bylo možné identifikovat míru gentrifikace. Parametry a odpovědi, kterých dohromady bylo 18, byly roztrženy do 4 skupin.

První skupina charakterizovala zástavbu, dům a právní vztah k bytu, tedy fyzické aspekty bydlení. První položka zařazoval respondenta do jedné ze 7 řešených ploch VMČB. Druhá položka přesněji specifikovala dům, ve kterém respondent bydlel, především z hlediska období výstavby, přestaveb, patrovitosti a také údržby. Třetí položka vycházela z dotazu na právní vztah respondenta k bytu – osobní vlastnictví, jiné vlastnictví, způsob nabytí – viz. Příloha 1.

Druhý blok charakterizuje respondenty a jejich domácnosti na pozadí procesu gentrifikace. Jedná se o zjišťování věku (zařazování do věkových kategorií), vzdělání, pracovního zařazení (přičemž je sledované buď současné pracovní zařazení, nebo to, které bylo respondentem vykonáváno před starobním důchodem nebo mateřskou dovolenou), je sledováno i pracovní zařazení partnera, který žije s respondentem v jedné domácnosti. Respondent je v tomto bloku tazajícím zařazen do příjmové skupiny – viz. kapitola 3.4, 3. odstavec. Poslední otázka zjišťovala vlastnictví respondenta.

Třetí skupina otázek zjišťuje rezidenční historii respondentů na pozadí procesu gentrifikace. Období přistěhování respondenta do řešené plochy je řešeno v souvislosti s jeho příjmovým statusem a časovými milníky jsou roky 1989, 1997, 2005 a 2012. Dále formulář zkoumá charakter předchozího bydliště respondenta (pokud nějaké bylo a pokud se z něj vystěhoval po roce 1989) v souvislosti s příjmovým statusem respondenta, jeho důvody přistěhování do současného bydliště na pozadí gentrifikace a tendence k odstěhování či setrvání v současném bydlišti.

Poslední blok otázek zkoumá hodnocení vnějšího obytného prostředí zástavby respondentem na pozadí gentrifikace. První otázka řeší, zda vůbec respondentovi na vnějším

obytné prostředí záleží, zda mu přijde jeho kvalita v rámci bydliště důležitá. Dále respondent uvádí výhody, které mu bydlení v dané rezidenční ploše přináší. Pokud zde bydlí delší dobu, zhodnocuje pozitivní a negativní změny, které se především po roce 1989 udály. Předposlední otázka zjišťuje, jak daleko musí respondent docházet nebo dojíždět ze svého bydliště do zaměstnání. Nakonec respondent uvádí, jak často tráví svůj volný čas v historickém centru města.

3.3 Výběr respondentů a postup dotazování

Seznam respondentů jsme vytvářeli společně s docentem Kubešem a studentem Tůmou postupem času v průběhu celého dotazování. Tento postup sbírání dotazovaných lze označit za metodu nabalované koule. Na začátku jsme uskutečnili rozhovory s respondenty, které nějakým způsobem známe (kamarádi, spolužáci, bývalí studenti) a kteří bydlí v řešených plochách. Od těchto prvních respondentů jsme shromažďovali kontakty na další rezidenty řešených ploch (sousedy, známý, kamarády, pracovní kolegy, příbuzný) a vytvářeli jsme tak databázi kontaktů. V oslovování těchto druhotných potenciálních respondentů jsme již nebyli tak úspěšní – lidem připadal dotazník příliš časově náročný (nejčastěji dotazování trvalo okolo 30 minut), nevěřili anonymitě dotazování, nechápali smysl práce. S úspěšně oslovenými respondenty probíhalo dotazování na různých místech - v kanceláři docenta Kubeše, v místě pracoviště nebo bydliště dotazovaného, v různých restauračních zařízeních, v klidových zónách města (nejčastěji stezka okolo Malše v Havlíčkově kolonii). Rozhovory byly zaznamenávány na diktafon. Anonymitu dotazovaných jsme zajišťovali pomocí smyšlených pojmenování jednotlivých respondentů.

Při výběru respondentů jsme požadovali jejich minimální věk alespoň 18 let. Naším cílem bylo zajistit minimální počet 10 respondentů v každé řešené ploše. Tento počet se nám nakonec podařilo zajistit v ploše 5, 6 a 7, plochy 1, 3 a 4 jsou zastoupeny 11 respondenty a v ploše 2 jsme uskutečnili rozhovory s 12 dotazovanými. Celkově jsme tedy nasbírali rozhovory od 75 respondentů, jejichž základní charakteristiky jsou shrnuty v Tabulce 1. Důsledkem náročnosti sběru dat, vybraný vzorek respondentů nezajišťuje dostatečnou reprezentativnost rezidentů řešených čtvrtí, ale přináší nám především náhled do různorodosti tamních obyvatel a charakteru bydlení.

Tabulka 1. Charakteristiky respondentů – vybraný vzorek 75 rezidentů vnitřního města Českých Budějovic (výzkum v roce 2012)

<i>Respondenti podle řešených ploch VMČB</i>									
Plocha 1: Pražské sídliště - za Perlou	Plocha 2: Nové domy u Perly – ul. Holečkova	Plocha 3: Pražské předměstí – ul. Skuherského a B. Smetany - západ	Plocha 4: Pražské předměstí – ul. Riegrova a Nová - východ	Plocha 5: Havlíčková kolonie – ul. Čechova	Plocha 6: Havlíčková kolonie – ul. Dukelská a Zeyerova	Plocha 7: Havlíčková kolonie - bytovky u teplárny			
11 [14.7 %]	12 [16.0 %]	11 [14.7 %]	11 [14.7 %]	10 [13.3 %]	10 [13.3 %]	10 [13.3 %]			
<i>Věk respondentů v souvislosti s příjmovým statusem</i>									
18 - 29; VP, SPV, SPN	18 - 29; NP, ZD	30 - 39; VP, SPV, SPN	30 - 39; NP, ZD	40 - 49; VP, SPV, SPN	40 - 49; NP, ZD	50 - 64; VP, SPV, SPN	50 - 64; NP, ZD	65 +; VP, SPV, SPN	65 +; NP, ZD
22 [29.3 %]	7 [9.3 %]	16 [21.3 %]	0	5 [6.7 %]	2 [2.7 %]	9 [12.0 %]	5 [6.7 %]	6 [8 %]	3 [4.0 %]
<i>Vzdělání respondentů v souvislosti s věkem</i>									
Základní	Střední odborné	Střední s maturitou a VOŠ, nad 35 let	Střední s maturitou a VOŠ, do 35 let	Vysokoškolské a studenti VŠ, do 35 let	Vysokoškolské, nad 35 let				
5 [6.7 %]	5 [6.7 %]	11 [14.7 %]	18 [24.0 %]	23 [30.7 %]	13 [17.3 %]				
<i>Pracovní zařazení respondentů</i>									
Významnější podnikatel	Vyšší úředník, lékař, právník, profesor	Manažer s VŠ, pracovník ve finančnictví s VŠ	Učitel, vědecký pracovník	Podnikatel - fyzická osoba, nižší úředník	Student VŠ	Dělník, THP zaměstnanec	Delší dobu bez zaměstnání	Jiná	Bez odpovědi
0 [0.0 %]	5 [6.7 %]	8 [10.7 %]	11 [14.7 %]	26 [34.7 %]	10 [13.3 %]	6 [8.0 %]	1 [1.3 %]	2 [2.7 %]	6 [8.0 %]
<i>Příjmový status respondentů</i>									
VP	SPV	SPN	NP	ZD					
5 [6.7 %]	17 [22.7 %]	37 [49.2 %]	14 [18.7 %]	2 [2.7 %]					

Vysvětlivky: Příjmový status – viz. kap. 3.4, 3. odst.

Zdroj: Řízené rozhovory s obyvateli, které vedli D. Křešničková, P. Tůma a J. Kubeš; celkem 75 respondentů

Tabulka 1. poskytuje stručný přehled o základních charakteristikách oslovených respondentů. Pro lepší srovnání jsou výsledné počty relativizovány a uvedeny v procentech. Zásadním znakem respondenta je místo jeho bydliště – zařazení do jedné z řešených ploch. Nejvíce respondentů se povedlo zajistit v ploše 2 (12 respondentů), následují plochy 1, 3, 4 (po 11 resp.) a plochy 5, 6 a 7 reprezentuje vždy 10 respondentů.

Dalším ze znaků respondentů je jejich věk. Respondenti byli rozděleni podle toho, do jaké věkové skupiny spadají a současně podle jejich příjmového statusu. Nejvíce oslovených (29,3 %) se zařazuje do kategorie mladší věk (18 – 29 let) a současně splňuje vyšší nebo střední příjmový status (VP, SPV, SPN). Tato skupina byla pro dotazování nejsnáze dostupná – skládá se z bývalých nebo současných studentů, našich přátel nebo jejich známých, ale i z náhodně oslovených lidí. Právě oslovování mladých lidí a poznání jejich jednání a životních postojů je pro výzkum gentrifikace podstatný. Druhá nejvíce zastoupená (21,3 %) byla skupina ve věku 30 – 39 let opět s vyšším a středním příjmovým statutem. Polovina oslovených byla tedy ve věku 18 – 39 let a pocházela ze středně a výše příjmových domácností. Také třetí nejpočetnější skupina (12 %) se vyznačovala vyšším a středním příjmovým statutem ve věku 50 – 64 let. Co se týče naopak skupin početně nejslabších, byly to nízko příjmová skupina (NP, ZD) ve věku 30 – 39 let, kterou se nepodařilo obsadit vůbec (dalo by se to přisoudit tomu, že tato věková skupina obecně netrpí zvýšenou mírou nezaměstnanosti, která by způsobovala zařazení do nízkého příjmového statusu, dále se v této skupině již nevyskytují studenti, kteří do nízko příjmové skupiny často zapadali). Druhou nejméně početnou je skupina nízko příjmová ve věku 40 – 49 let zastoupena 2,7 % a na třetím místě skupina věkově nejstarší (65 +) s nízkým příjmovým statutem.

Porovnání respondentů podle nejvyššího dosaženého vzdělání ukazuje, že nejvyšší četnost dosahují respondenti s vysokoškolským vzděláním (v souvislosti s věkem pak mladší věkovou skupinu do 35 let zastupuje 30,7 % dotázaných a starších 35 let bylo 17,3 %). Následují respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou 38,7 % dotázaných (24 % ve věku do 35 let včetně a 14,7 % nad 35 let). Srovnatelný počet respondentů je s nejvyšším dosaženým vzděláním učňovským nebo základním 5 respondentů (6,7 %).

Rozdělování respondentů podle jejich druhu práce nebo zaměstnání bylo u některých oslovených pouze přibližné, v některých případech nechtěli oslovení uvádět jejich přesné pracovní zařazení (postavení). Většina respondentů se zařadila do jedné z nabízených možností, 8 % oslovených chtělo nechat otázku bez odpovědi. Nejvíce respondentů (34,7 %) bylo zařazeno do nabízené skupiny Podnikatel – fyzická osoba, nižší úředník, jednalo se často o drobnější podnikatele, živnostníky a podobně. Dalo by se říct, že se například z hlediska

příjmu jedná o průměrné povolání, kam by se dala zařadit sociálně střední třída obyvatel. Při srovnání více (Významnější podnikatel, Vyšší úředník, lékař, právník, profesor, Manažer s VŠ, pracovník ve finančnictví s VŠ, Učitel, vědecký pracovník) a méně (Student VŠ, THP – technicko hospodářský pracovník, Delší dobu bez zaměstnání) kvalifikovaných povolání vychází, že větší počet respondentů se řadí do pracovní skupiny nebo zaměstnání s vyšší kvalifikovaností. Podrobnější výsledky nabízí Tabulka 1.

Co se týče příjmového statusu dotazovaných, téměř polovina (49,2 %) náležela ke středně příjmovému nižšímu statusu SPN. Tito dotázaní by se dali opět zařadit do sociálně střední třídy, která je obecně ve společnosti nejrozšířenější. Hned za nimi se podle početnosti zařadili respondenti se středně příjmovým vyšším statusem SPV (22,7 %) a dále s nízkým příjmovým statusem NP (18,7). Obě krajní skupiny VP – vysoko příjmová a ZD – skupina závislá na dávkách čítají nejméně dotázaných (VP – 6,7 % a ZD – 2,7 %). Zde se potvrzuje, že směrem k extrémům se početnost zastoupení snižuje. Bližší vysvětlení, jak probíhalo přiřazování příjmových statusů respondentům a jejich význam viz. 3. odstavec kapitoly 3.4.

3.4 Dotazování respondentů na otázky související s gentrifikací

Standardizované rozhovory zaznamenané na diktafon jsme následně zpracovávali do formulářů respondenta. Každá otázka formuláře (viz. Příloha 1) se svým zaměřením snaží zjistit možnou přítomnost nějakého znaku projevu gentrifikace u respondenta. Odpovědi na jednotlivé otázky jsou rozděleny podle toho, zda lze příslušnou odpověď chápat jako možný náznak gentrifikace (zeleně zbarvené odpovědi) nebo naopak, že příslušná odpověď možnou gentrifikaci spíše vylučuje (modrá odpověď). Červeně jsou vyznačené odpovědi, které se nám nepodařily zajistit. Odpovědi nijak nezabarvené gentrifikaci nevylučují, ale ani významně nenaznačují. Podle výsledného počtu „zelených a modrých“ odpovědí jsme následně třídili respondenty do skupin (gentrifikant jednoznačný, gentrifikant nejednoznačný, negentrifikant viz. kapitola 5.1).

První skupina otázek formuláře respondenta zjišťovala parametry zástavby, domu a bytu respondenta na pozadí gentrifikace. Na základě první otázky byl respondent zařazen do jedné ze sedmi řešených ploch. Druhá otázka řešila architektonický charakter domu, jeho stáří a stav údržby. Jednalo se především o to, jestli se jedná o starý dům (rodinný nebo více bytový) vystavěný do roku 1945, více bytový dům vystavěný v 50. a 60. letech 20. století, panelový dům z 60. až 80. let nebo dům vystavěný nebo zásadně revitalizovaný po roce 1997. Tyto typy byly rozlišovány dále ještě podle stavu údržby. Za potencionálně gentrifikované jsme považovali domy zrekonstruované nebo nově vystavěné (rekonstrukci a novou výstavbu

lze považovat za možný znak gentrifikace v rámci fyzické revitalizace zástavby). Další otázka se zajímala o právní vztah respondenta k bytu ve spojitosti s dobou přistěhování. Za možného gentrifikanta považujeme takového respondenta, který se nastěhoval po roce 1989 a byt koupil do osobního vlastnictví.

Druhá skupina otázek charakterizovala respondenta, případně celou domácnost respondenta na pozadí procesu gentrifikace. Identifikační otázka 2.1 se doptávala na věk respondenta (věkovou skupinu, zvolili jsme přibližně desetileté intervaly). Aby bylo možné se vyjádřit ke gentrifikaci, spojili jsme věkovou skupinu respondenta s jeho příjmovým statutem – viz formulář respondenta. Za odpovědi indikující gentrifikaci jsme považovali, ty které spojovali věk 18 – 49 let a vysoký, vyšší nebo střední příjmový status (VP + SPV + SPN), protože právě mladším věkem a vyšším finančním zařazením se gentrifikace mimo jiné vyznačuje. Co se týče vzdělání respondentů, za odpovědi naznačující gentrifikaci jsme považovali možnosti vysokoškolské vzdělání u všech věkových skupin a střední s maturitou u respondentů starších 35 let (s kvantitativním nárůstem vysokoškoláků v posledních letech nepovažujeme nižší úroveň než vysokoškolské vzdělání u mladších skupin za indikaci gentrifikace). Právě vyšší dosažené vzdělání je typické pro gentrifikanty. Další otázka z tohoto bloku zjišťuje pracovní pozici dotazovaného. Za potencionální gentrifikanty považujeme všechny respondenty, kteří neodpověděli, že jsou studenty, dělníky nebo jsou delší dobu bez zaměstnání. Obdobně jsme zjišťovali pracovní pozici u manžela/ky nebo jiného člena domácnosti. Otázka 2.5 řadí respondenty do skupin podle jejich příjmového statusu. Příjmový status byl respondentovi přidělen tazajícím na základě vyhodnocení jeho odpovědí, podle tazajícím známých okolností nebo podle celkového hodnocení respondenta. Vytvořili jsme skupiny: VP – vysoko příjmová (kde příjem respondenta dosahuje minimálně 30 tisíc korun měsíčně), SPV – středně příjmová vyšší (20 až 29 tisíc korun měsíčně), SPN – středně příjmová nižší (16 až 19 tisíc korun měsíčně), NP – nízko příjmová (9 – 15 tisíc korun měsíčně, sem zahrnujeme hlavně dělníky, studenty) a ZD – závislá na dávkách (do 8 tisíc korun měsíčně). Respondenty spadající do prvních dvou skupin (s vyšším příjmovým statutem) považujeme za možné gentrifikanty. Závěrečná otázka této skupiny se ptá na vlastnictví respondenta (auto, chata, zahrada), odpovědi na tuto otázku nezařazujeme do „modrých a zelených“ odpovědí z důvodu různosti preferencí v oblasti vlastnictví respondenta.

Následující skupina otázek je zaměřena na rezidenční historii respondenta na pozadí procesu gentrifikace. V otázce přistěhování dotazovaného do současného bytu považujeme za zásadní roky 1989, 1997, 2005 a 2012 a to vždy v souvislosti s příjmovým statutem. Za

odpovědi naznačující možnou gentifikaci pokládáme přistěhování od roku 1990 do současnosti a současně střední, vyšší a vysoký příjmový status (SPN, SPV, VP). Přelom roku 1989 a 1990 považujeme za zásadní z důvodu počínajících změn souvisejících především s přechodem k tržnímu hospodářství. Z dalších odpovědí sledujeme typ předchozího bydliště respondenta v souvislosti s příjmovým statutem (blíže viz Příloha 1). Otázka 3.3 se zajímá o důvody, které vedly respondenta k přistěhování se do současného bydliště. Za odpovědi indikující gentifikaci považujeme možnosti: přiblížit se ke skupině gentifikantů VMČB, bydlet ve VMČB kvůli dosažitelnosti vnitro-městských služeb a společensko-kulturního dění, z důvodu charakteru zástavby, jejích genia loci a vnějšimu obytnému prostředí (VOP), kvůli blízkosti zaměstnání ve VMČB. Tyto důvody můžeme spatřovat jako průvodní jevy gentifikace. Poslední otázka se ptá na tendenci k odstěhování nebo setrvání a vymezujeme jen jednu odpověď, která naznačuje možného negentifikanta – tendence k odstěhování na předměstské sídliště. Respondent, který uvažuje o odstěhování z vnitřního města na okraj a do panelákové zástavby sídliště, gentifikantem není.

Následující 4. skupina otázek hodnotí vnější obytné prostředí (VOP) zástavby v bydlišti respondenta. První otázka zjišťuje, zda respondent považuje VOP za důležité. Za naznačující gentifikaci považujeme hodnocení VOP respondentem jako zásadní nebo poměrně důležité, gentifikantovi by nemělo být VOP lhostejné. V další otázce uvádí respondent výhody, které mu přináší bydlení v příslušné obytné ploše. Za odpovědi identifikující gentifikaci považujeme: dosažitelnost vnitro-městských služeb a společensko-kulturního dění, blízkost zaměstnání ve VMČB, charakter zástavby, kvalitní VOP, klid, bezpečnost, kvalita tamních obyvatel, což jsou rovněž často důvody přistěhování gentifikanta. V otázce 4.3 hodnotí dotazovaný změny nastalé po roce 1989, přičemž odpovědi naznačující gentifikaci jsou: pozitivní nová výstavba a revitalizace zástavby, příchod nových dobře situovaných obyvatel, nových služeb, pozitivní odchod problémových obyvatel, což jsou odpovědi charakteristické pro gentifikaci. Dále je sledovaná vzdálenost mezi bydlištěm respondenta a jeho pracovištěm. Za potenciálního gentifikanta je považován respondent, který pracuje/studuje do 1 kilometru od bydliště nebo pracuje/studuje v rámci VMČB. Poslední otázka se ptá na frekvenci trávení volného času v centru ČB. Za odpovědi naznačující gentifikaci jsou považovány možnosti vícekrát nebo minimálně jednou týdně. Často bezdětní gentifikanti se vyznačují právě společenským stylem života (oproti usedlému rodinnému stylu života).

4. Charakteristika prostředí řešených ploch na území města

Urbanistický vývoj Českých Budějovic od středověku po současnost popisuje Kuča (2009). Detailní prostorovou strukturu českobudějovické aglomerace rozebírá Kubeš (2009). Kubeš, Hajíčková, Švec (2009) se zaměřují na sociální a demografickou strukturu Českých Budějovic. Vnitřní strukturou Českých Budějovic se zabývá Tomášková (2010). Pomocí metody faktorové analýzy strukturuje město na specifické urbanistické jednotky - centrální, okrajové bydlení, dobré adresy, sídlištní bydlení a zvláštní jednotku tvoří sídliště Máj.

Urbanistickým vývojem Havlíčkovy kolonie se zabývá (Šilhan 2006). Havlíčkova kolonie je vymezena řekou Malší, Mánesovou ulicí a Mlýnskou stokou, na jihu navazuje na lokalitu Malého jezu. Havlíčkova kolonie je spjata s vilami pocházejícími z období před první světovou válkou, rodinnými a nájemními domy vystavěnými v meziválečném období. Ulice Marie Vydrové působila v té době jako přirozené centrum, do kterého se soustředily místní služby. V 50. letech se ve slohu socialistického realismu vybuďovalo několik nájemních domů v Budovcově, Čechově a Polní ulici. Havlíčkova kolonie představuje v rámci města nejhodnotnější soubor architektonické zástavby 20. století.

Pražské předměstí a Pražské sídliště popisuje Pletzer (2006). Pražské předměstí bylo původně usedlostí s malými hospodářskými staveními. V období industrializace došlo k rozparcelování pozemků a vytvoření levného bydlení pro nově přicházející dělníky. Charakteristické je pro svou výhradně obytnou funkci, kde byly stavěny pravoúhlé ulicové bloky nájemních domů. Současné domy pražského sídliště (západně od Pražské třídy) byly vystavěny převážně v 60. letech po demolici původní zástavby. Jádrem sídliště se stal obchodní dům Družba (původní kulturní dům zůstal jen v plánech). V přímém sousedství Pražské třídy byl vystavěn tzv. Koldům po vzoru francouzských kolektivních domů.

Následuje popis zástavby, vybavenosti a dalších parametrů vybraných zkoumaných ploch VMČB.

Pražské sídliště - za Perlou (plocha č. 1)

Jedná se o panelové domy na sídlišti VMČB ze 60. – 80. let, které jsou většinou solitérní, věžovitého nebo podélného tvaru. Panelové domy jsou mnohobytové, několikapatrové až mnohopatrové (4 až 12 pater), vystavěné za socialismu na asanované zástavbě dřívějších předměstí. V rámci plochy 1 a především v její těsné blízkosti ve směru k řece se rozkládá větší park poskytující velké množství zeleně a prostor pro odpočinek. Ruch z dopravy je v této ploše minimální, protože dopravně frekventovaná Pražská třída se nachází až za souvislým blokem domů, který jsme do plochy 1 nezařadili. Obslužnost této plochy

městskou hromadnou dopravou (MHD) je na dobré úrovni, zastávky jsou v blízkém dosahu. Dostupnost služeb je díky nedalekému obchodnímu centru Igy s velkoobchodem potravin a dalších menších prodejen velmi kvalitní.

Foto 1. Plocha č. 1 – Pražské sídliště - za Perlou (vlevo)

Foto 2. Plocha č. 2 – Nové domy u Perly - ul. Holečkova (vpravo)

Nové domy u Perly - ul. Holečkova (plocha č. 2)

V ploše 2 se již ve větší míře vyskytují nové více bytové ulicové domy, jejichž výška dosahuje až tří pater, ale také solitérní věžovité vícepatrové domy vystavěné zde po roce 2000 na prolukách mezi domy nebo na asanované zástavbě. Oproti ploše 1 se zde vyskytuje již méně zeleně, park je však nedaleko. S blízkostí k historickému centru (a s přítomností střední školy, internátu, nedalekého úřadu práce) přibývá denní ruch, ale nedá se mluvit o neúnosném zatížení. Dostupnost a obslužnost MHD je na vynikající úrovni. Některé služby se nacházejí přímo v ploše 2, některé v nedaleké vzdálenosti.

Pražské předměstí - ul. Skuherského a B. Smetany – západ (plocha č. 3)

Plocha 3 je typická ulicovými více bytovými domy, které tvoří pravoúhlé uliční bloky domů často s vnitřními dvory. Oproti ploše 4 jsou vyšší - tří až čtyřpatrové, cihlové, zde vystavěné před 1. sv. válkou na do té doby nezastavěných plochách. Dopravním ruchem jsou

zatíženy více, než předcházející dvě plochy. Dostupnost a obslužnost MDH je na velmi dobré úrovni. Zeleň se v této ploše téměř nevyskytuje, její přítomnost je až ve vzdálenějším parku Na Sadech, což je ale velmi rušné místo již v sousedství historického centra. Služby jsou zde poskytovány malými prodejny v přízemích domů nebo v poměrně blízkém obchodním centru Igy.

Foto 3. Plocha č. 3 – Pražské předměstí – ul. Skuherského a B. Smetany – západ (vlevo)

Foto 4. Plocha č. 4 – Pražské předměstí - ul. Riegrova a Nová – východ (vpravo)

Pražské předměstí - ul. Riegrova a Nová – východ (plocha č. 4)

Plocha 4 je charakteristická ulicovými více bytovými domy, které jsou nižší, mají méně pater (dvou až třípatrové) než domy v ploše 3. Tvoří pravoúhlé uliční bloky domů s vnitřními dvory, co se týče materiálu, jsou cihlové a vybudované před 1. sv. válkou na nezastavěných plochách. Zeleně je zde velký nedostatek a ulice trpí zvýšeným dopravním ruchem. Dostupnost MHD je dobrá. V rámci plochy je několik menších obchůdků v přízemích domů, větší obchodní dům (Billa) je na blízkém Palackého náměstí.

Havlíčková kolonie - ul. Čechova (plocha č. 5)

Pro plochu 5 jsou typické zejména ulicové více bytové domy, které tvoří vyšší (tři až čtyřpatrové) pravoúhlé uliční bloky domů s vnitřními dvory, jsou cihlové, zde vystavěné mezi světovými válkami na nezastavěných plochách. Přímo v ploše 5 se zeleň vyskytuje v rámci uzavřených dvorů, na ulicích není přítomna, ale nachází se v blízkosti kolem stoky na východě a podél řeky Malše na západě, kde jsou také odpočinkové zóny tvořené zelení.

Dopravní vytížení je zejména v Čechově ulici, v ostatních je klidněji. Zastávky MHD jsou sice přítomny, ale jejich obslužnost je nízká, další frekventovanější zastávky se nacházejí ve větší vzdálenosti od plochy. Služby jsou nabízeny pouze několika malými prodejny, ale větší všestrannější obchod nebo obchodní centrum se zde nevyskytuje.

Foto 5. Plocha č. 5 – Havlíčkova kolonie - ul. Čechova (vlevo)

Foto 6. Plocha č. 6 – Havlíčkova kolonie - ul. Dukelská a Zeyerova (vpravo)

Havlíčková kolonie - ul. Dukelská a Zeyerova (plocha č. 6)

V ploše 6 se nacházejí starší ulicové rodinné domy, které dohromady sestavují pravoúhlé uliční bloky domů s vnitřními dvory, co se týče materiálu, jsou cihlové, většinou dvoupatrové, jejich vznik se datuje do období mezi světovými válkami a to na dříve nezastavěných plochách. V samotné ploše se mnoho zeleně nevyskytuje, ale na blízkém nábřeží a na koupališti Malý jez je jí dostatek. Jedná se o poměrně klidnou oblast. Obslužnost MHD není dostatečná, ale je zde možnost využití častějších spojů na vzdálenější Lidické třídě. Nabídka služeb zde kromě menších prodejen není zastoupena.

Havlíčková kolonie - bytovky u teplárny (plocha č. 7)

Cihlové domy na bývalém socialistickém sídlišti stojící soliterně nebo tvořící uliční podélnou zástavbu, mají tři až čtyři patra a byly vystavěny na přelomu padesátých a šedesátých let na nezastavěných plochách. Pás zeleně se táhne podél na východě protékající stoky a je také začleněna do uzavřených dvorů. Zastávka MHD zde není přítomna, nejbližší zastávky jsou v ploše 5 a 6, avšak málo frekventované, ostatní zastávky jsou již poměrně vzdálené. Co se týče přítomnosti služeb, situace je stejná jako u předcházejících dvou ploch.

Foto 7. Plocha č. 7 Havlíčkova kolonie - bytovky u teplárny

5. Projevy gentrifikace ve vybraných plochách vnitřního města Českých Budějovic

5.1 Porovnání gentrifikantů a negentrifikantů

Celkový počet 75 respondentů byl rozdělen podle určených třídících znaků do hlavních tří skupin – gentrifikant jednoznačný, gentrifikant nejednoznačný a negentrifikant. Třídícím znakem pro toto rozdělení bylo dosažení určitého počtu odpovědí ve formuláři respondenta indikující gentrifikaci (11 – 16 odpovědí pro gentrifikaci, 0 – 2 proti gentrifikaci) či naopak negentrifikanta (0 – 6 odpovědí pro gentrifikaci, 0 – 9 proti gentrifikaci), ostatní respondenti byli označeni jako gentrifikanti nejednoznační (7 – 10 odpovědí pro gentrifikaci, 0 – 3 proti gentrifikaci) dva respondenti nebyli do výše zmíněných skupin zařazeni a tvoří samostatnou skupinu. Ve výsledku jsou hlavní skupiny čtyři, avšak poslední je velmi nevýznamná. Tři hlavní skupiny se dělí do podskupin, které blížeji specifikují vybrané respondenty podle jejich příjmového statusu a podle věku, celkem je 12 podskupin. Názorné třídění respondentů poskytuje Tabulka 2.

Zastoupení respondentů ve skupinách gentrifikant jednoznačný a negentrifikant je srovnatelné (22 a 21 respondentů), největší počet respondentů byl označen jako gentrifikant nejednoznačný (30). Z tohoto můžeme usuzovat, že v celkovém pohledu na všechny řešené plochy VMČB dohromady k procesu gentrifikace jasně dochází, ale tento proces je vyrovnáván běžnými residenty, kteří se gentrifikací velkou mírou nevyznačují. Nejčastěji se jedná o obyvatele, kteří jisté parametry gentrifikace splňují, ale při celkovém pohledu se o gentrifikanty nejedná.

V první skupině respondentů označených jako gentrifikant jednoznačný, je nejčastěji zastoupena podskupina A.1 gentrifikant jednoznačný výše příjmový, mladší (11 respondentů). Z tohoto výsledku vyplývá, že i v námi řešených plochách gentrifikaci nejčastěji splňují mladí lidé s vyšším příjmem. Těmto respondentům byly nejbližší právě odpovědi identifikující gentrifikaci (např. vyšší vzdělání, významnější pracovní pozice, nedávné přistěhování, jako důvod k přistěhování uváděli využívání vnitro-městských služeb a kulturního dění, častější trávení volného času v centru města a jiné). Na druhém místě, co se týče početnosti respondentů v jednotlivých skupinách, jsou opět respondenti mladšího věku, ale se středním příjmem (6 resp.), z čehož lze vyvodit, že gentrifikace se skutečně týká především lidí v mladším věku. Další dvě skupiny jsou zastoupeny již menším počtem (3 gentrifikanti jednoznační – výše příjmový, starší a 2 gentrifikanti jednoznační – středně příjmový, starší).

Negentrifikanti jsou v podskupinách pravidelněji rozmístěni. Obě skupiny (negentrifikant – nízko příjmový, mladší a negentrifikant – nízko příjmový, starší) vyznačující se nízkým příjmem jsou respondenty shodně zastoupeny (po 7 respondentech) a čítají největší počty dotázaných z této skupiny. Respondenti s vyšším a středním příjmem tvoří méně početné podskupiny (mladší – 2 respondenti, starší – 5 resp.). Respondenti z této skupiny se vyznačovali častějšími odpověďmi na otázky, které jsme označili jako nenaznačující gentrifikaci (např. bydlení v zanedbaném domě, nižší dosažené vzdělání, delší dobu bez zaměstnání a také např. zhoršení bezpečnosti ve VOP, příchod problémových obyvatel do VOP a další).

Nejpočetnější skupina gentrifikantů nejednoznačných má největší zastoupení v podskupině středně příjmových mladších respondentů (16). Jedná se o neutrální obyvatele, kteří do řešených ploch přišli a jsou zde z důvodů, které nelze jasně označit jako podmiňující gentrifikaci. U těchto obyvatel je možné do budoucna počítat s jejich pracovním růstem, s možným zařazením do vyššího příjmového statusu a následně k potenciálním jednoznačným gentrifikantům. Středním příjmem se vyznačuje i druhá nejpočetnější podskupina gentrifikantů nejednoznačných – starších (8), u kterých však potenciál pro budoucí gentrifikaci nespaturujeme tolik jako u předcházející mladší podskupiny. Poslední dvě podskupiny čítají každá po 3 respondentech.

Tabulka 2. Rozlišení respondentů – rezidentů vnitřního města Českých Budějovic na základě charakteristik gentrifikace (výzkum v roce 2012)

A. Gentrifikant jednoznačný		22
11 – 16 odpovědí pro gentrifikaci, 0 – 2 proti gentrifikaci		
A.1 Gentrifikant jednoznačný – výše příjmový, mladší VP+SPV, 18-39 roků		11
A.2 Gentrifikant jednoznačný – středně příjmový, mladší SPN, 18-39 roků		6
A.3 Gentrifikant jednoznačný – výše příjmový, starší VP+SPV, 40+ roků		3
A.4 Gentrifikant jednoznačný – středně příjmový, starší SPN, 40+ roků		2
B. Gentrifikant nejednoznačný		30
7 – 10 odpovědí pro gentrifikaci, 0 – 3 proti gentrifikaci		
B.1 Gentrifikant nejednoznačný – výše příjmový, mladší VP+SPV, 18-39 roků		3
B.2 Gentrifikant nejednoznačný – středně příjmový, mladší SPN, 18-39 roků		16
B.3 Gentrifikant nejednoznačný – výše příjmový, starší VP+SPV, 40+ roků		3
B.4 Gentrifikant nejednoznačný – středně příjmový, starší SPN, 40+ roků		8
C. Negentrifikant		21
0 – 6 odpovědí pro gentrifikaci, 0 – 9 proti gentrifikaci		
C.1 Negentrifikant – výše a středně příjmový, mladší VP+SPV+SPN, 18-39 roků		2
C.2 Negentrifikant – nízko příjmový, mladší NP+ZD, 18-39 roků		7
C.3 Negentrifikant – výše a středně příjmový, starší VP+SPV+SPN, 40+ roků		5
C.4 Negentrifikant – nízko příjmový, starší NP+ZD, 40+ roků		7
D. Výše nezařazený respondent		2

Zdroj: Řízené rozhovory s obyvateli, které vedli D. Křešničková, P. Tůma a J. Kubeš; celkem 75 respondentů

5.2 Charakteristiky rezidentů podle sledovaných gentrifikovaných ploch

Tabulka 3 využívá rozřídění výše charakterizovaných skupin respondentů na gentrifikanty jednoznačné, gentrifikanty nejednoznačné a na negentrifikanty a vzniklé skupiny zařazuje do jednotlivých řešených ploch. Pomocí početního zastoupení daných respondentů v jednotlivých plochách demonstruje, v jakých z nich dochází k procesu gentrifikace více (zejména přítomnost gentrifikantů jednoznačných) a v jakých méně (zejména přítomnost negentrifikantů). Kvůli nedostatečnému počtu respondentů nepoužíváme k rozřídění respondentů do řešených ploch podrobnější podskupiny vyjadřující také příjmový status a věk respondenta (viz. Tabulka 2). V takovém případě by nám vyšly příliš malé hodnoty, kterým bychom nemohli přisuzovat žádnou vypovídací hodnotu.

Zaměříme-li se na gentrifikanty jednoznačné, největší jejich zastoupení najdeme v ploše 2 Nové domy u Perly – ulice Holečkova, celkem 6 (polovina dotázaných z plochy 2). Tento fakt může být způsoben vzrůstající atraktivitou této plochy, pro níž je charakteristické kvalitní VOP (nepanelová zástavba, revitalizace historické zástavby, nová výstavba), výborná dosažitelnost centra města a služeb. Okolo plochy 2 se táhne řeka Vltava a po obou jejích březích cyklistické stezky a stezka pro in-line, hojně využívané významnou částí obyvatel Českých Budějovic. V sousedství je také odpočinkový prostor v parku. U velkého počtu obyvatel této plochy bylo zaznamenáno, že si jejich předností váží a bydlí zde také kvůli nim.

V ploše 3 Pražské předměstí – ulice Skuherského a B. Smetany – západ, dále v ploše 4 Pražské předměstí – ulice Riegrova a Nová – východ a také v ploše 5 Havlíčkova kolonie – ulice Čechova vychází stejné zastoupení skupiny respondentů označených jako gentrifikant jednoznačný (vždy po 4 respondentech). Plocha 3 a 4 se v mnohém podobají – částečně zrevitalizovaná historická zástavba, dobrá dostupnost centra města, ale na druhé straně stále ještě přítomné problémy s některými skupinami obyvatel. V návaznosti na zkvalitňování zdejšího fyzického prostředí můžeme do budoucna počítat i s intenzivnějším projevem gentrifikace.

Celá Havlíčkova kolonie je v Českých Budějovicích známá jako dobrá adresa pro bydlení. V rámci ní je z plochy 5 nejlépe dostupné centrum města. Co se týče zástavby plochy 5, jedná se o ulicové více bytové ne příliš modernizované domy, které ale jejich rezidentům mohou sloužit k dočasnému bydlení ve vnitřním městě před založením rodiny a odstěhováním se do jiného pohodlnějšího místa (což bývá uváděno jako typické chování některých gentrifikantů).

Tabulka 3. Počet gentrifikantů, gentrifikantů nejednoznačných a negentrifikantů v řešených plochách vnitřního města Českých Budějovic

	A. Gentrifikant jednoznačný	B. Gentrifikant nejednoznačný	C. Ne-gentrifikant	D. Nezařazený respondent
<i>Pražské sídliště - za Perlou - 1</i>	0	9	1	1
<i>Nové domy u Perly - ul. Holečkova - 2</i>	6	6	0	0
<i>Pražské předměstí - ul. Skuherského a B. Smetany – západ - 3</i>	4	3	4	0
<i>Pražské předměstí - ul. Riegrova a Nová – východ - 4</i>	4	4	2	1
<i>Havlíčková kolonie - ul. Čechova - 5</i>	4	2	4	0
<i>Havlíčková kolonie - ul. Dukelská a Zeyerova - 6</i>	0	6	4	0
<i>Havlíčková kolonie - bytovky u teplárny - 7</i>	3	1	6	0

Zdroj: Řízené rozhovory s obyvateli, které vedli D. Křešničková, P. Tůma a J. Kubeš; celkem 75 respondentů

Nejpočetnější skupina B se soustřeďuje do plochy 1 – Pražské sídliště – za Perlou (9 respondentů), plochy 2 (6 respondentů) a plochy 6 (6 esp.). Plocha 1 nabízí podobné parametry jako výše popsaná plocha 2, ale její zástavbu tvoří panelové domy různé velikosti (je možné usuzovat, že tento typ zástavby nepřitahuje gentrifikanty jednoznačné, kteří se podle Tabulky 3 v této ploše nevyskytují). Předpokládáme, že v ploše 1 je finančně dostupnější bydlení a proto se zde vyskytuje největší množství gentrifikantů nejednoznačných, kteří se často vyznačují středním nebo vyšším (ale ne vysokým) příjmem. V ploše 2 a 6 (Havlíčková kolonie – ulice Dukelská a Zeyerova) se vyskytuje shodný počet gentrifikantů nejednoznačných (po 6 respondentech).

Největší počet zástupců skupiny negentifikant bylo zjištěno v ploše 7 (Havlíčková kolonie – bytovky u teplárny. Možná právě nepříjemné sousedství s teplárnou způsobuje nižší zájem o tuto plochu od lidí řadících se ke gentifikantům jednoznačným (3 respondenti) nebo gentifikantům nejednoznačným (1 respondent). Jedná se o vzhledově nepříliš atraktivní lokalitu táhnoucí se podél Mlýnské stoky. Zajímavé je, že žádný respondent řadící se do skupiny negentifikant nebydlí v ploše 2 a v ploše 1 byl zaznamenán pouze jeden obyvatel negentifikant.

Podrobnější výsledky některých otázek formulářů respondenta vztahující se k řešeným plochám přináší následující kapitola.

5.3 Vybrané parciální charakteristiky gentifikantů a negentifikantů

Následná charakteristika respondentů vychází z vybraných otázek formuláře respondenta. Z důvodu omezeného rozsahu bakalářské práce nejsou rozebírány kompletně všechny otázky, které byly pomocí standardizovaných rozhovorů sebrány a utříděny do formulářů respondenta. Otázky, které nebyly v této práci podrobně rozebrány a vyhodnoceny, je možné v budoucnosti využít v jiné práci. Následující tabulky předně ukazují vztah mezi tím, jak na určité otázky odpovídali respondenti zařazení do 3 (resp. 4) základních skupin gentifikant jednoznačný, gentifikant nejednoznačný a negentifikant a také dva respondenti nezařazení. Dále jsou v tabulkách uvedeny i podrobnější hodnoty příslušné pro odpovědi respondentů zařazených do podskupin (viz. Tabulka 2), některé podskupiny jsou z důvodu nízkého počtu respondentů sloučeny. Dalším zajímavým výsledkem je vyhodnocení některých otázek a odpovědí v rámci jednotlivých ploch, což ale není kvůli velké rozsáhlosti uvedeno v tabulkové podobě.

Tabulka 4 přináší vyhodnocení otázky zjišťující architektonicko-stavebním typ domu respondenta v souvislosti se jeho zařazením do skupiny gentifikant jednoznačný, gentifikant nejednoznačný a negentifikant. Největší počet gentifikantů jednoznačných bydlí v revitalizovaných (7 respondentů, nejčastěji z plochy 3 a 4) nebo udržovaných (5 respondentů, nejvíce z plochy 5) vícebytových domech vystavěných do roku 1945. Ostatní respondenti ze skupiny A bydlí v mnohobytových nižších domech pocházejících z 50. a 60. let 20. století (většinou cihlové nebo panelové domy do výšky 4 pater, nejčastěji respondenti z plochy 7) nebo v mnohobytových vyšších sídlištních domech postavených po roce 1997 (dotazovaní z plochy 2). Nejednoznační gentifikanti jsou v jednotlivých typech domů více pravidelněji rozmístěni, ale nejvíce jich žije ve vyšších mnohobytových domech vybudovaných v 60. až 80. letech 20. století (často vícepatrové panelové domy, nejčastěji

Tabulka 4. Architektonicko-stavební charakter domu bydliště respondentů - gentrifikantů a negentrifikantů vnitřního města Českých Budějovic

			A3,4	A1	A2	A	B1,3	B2	B4	B	C1	C2	C3	C4	C	D	Σ
<i>vystav. do 1945</i>	<i>více bytový</i>	<i>revitaliz.</i>	4	3	0	7	0	2	1	3	0	1	0	1	2	1	13 [17.3 %]
		<i>udržov.</i>	0	1	4	5	1	2	2	5	1	6	1	2	10	0	20 [26.7 %]
		<i>zanedb.</i>	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1 [1.3 %]
	<i>jedno bytový</i>	<i>revitaliz.</i>	0	0	0	0	1	1	1	3	0	0	0	0	0	0	3 [4 %]
		<i>ostatní</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 [0 %]
<i>vystav. v 50., 60. letech, mnoho byt., nižší</i>			0	3	1	4	3	2	0	5	1	0	4	2	7	0	16 [21.3 %]
<i>vystav. v 60., 80. letech, mnoho byt., vyšší</i>			0	0	0	0	1	4	2	7	0	0	0	1	1	1	9 [12 %]
<i>vystav. po 1997, mnoho byt., nižší, ulicový</i>			0	0	0	0	1	1	0	2	0	0	0	0	0	0	2 [2.7 %]
<i>vystav. po 1997, mnoho byt., vyšší, sídlištní</i>			1	3	0	4	0	4	1	5	0	0	0	0	0	0	9 [12 %]
<i>jiné</i>			0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	1	0	2 [2.7 %]

Vysvětlivky: Architektonicko-stavební char. domu:– viz. kap. 3.4, 2. odst; respondenti podle gentrifikace: A 3, 4, A 1, ... D – viz. Tabulka 2.

Zdroj: Řízené rozhovory s obyvateli, které vedli D. Křešničková, P. Tůma a J. Kubeš; celkem 75 respondentů

z plochy 1). Po 5 respondentech ze skupiny B bydlí v udržovaných více bytových domech postavených před rokem 1945 (nejvíce respondentů z plochy 4), dále v nižších více bytových domech z 50. a 60. let a také v domech vyšších mnohobytových vystavěných po roce 1997 (zejména respondenti z plochy 2). Negentrifikanti žijí téměř výhradně v udržovaných více bytových domech postavených před rokem 1945 (často studenti a ostatní dotázaní z plochy 3 a 5) dále také v nižších mnohobytových domech z 50. a 60. let (nejvíce respondentů z plochy 7). Při porovnání

jednotlivých skupin gentrifikantů mezi sebou si lze všimnout, že až na výjimky nehraje architektonicko-stavební typ domu významnou roli v charakteristice jednotlivých respondentů, z tohoto pohledu se postoj respondentů zařazených do jednotlivých skupin podle gentrifikace nejeví jako jasně vymezený vůči jejich typu bydlení.

Tabulka 5 ukazuje rozdělení jednotlivých skupin gentrifikantů do věkových kategorií. Je třeba poznamenat, že více než polovina dotázaných patřila do věkové kategorie od 18 do 39 let. Gentrifikanti jednoznační nejčastěji zapadali právě do kategorií 30 – 39 let (9 respondentů) a 18 – 29 let (8 respondentů). Ani jeden z dotázaných ze skupiny A nebyl starší 65 let. Gentrifikanti nejednoznační byli nejčastěji ve věku 18 – 29 let (12 dotázaných) a 30 – 39 let (7 dotázaných), jejich velká část byla také ve věku 50 – 64 let (6 dotázaných). Rovněž i negentrifikanti nejčastěji pocházeli ze skupiny 18 – 29 let (9 dotázaných, zde jde z velké míry o studenty) a dále mají velký počet zastoupení ve věku 65 let a více. Žádný negentrifikant nebyl zařazen do věkové skupiny 30 – 39 let. Ve srovnání respondentů zařazených do skupiny A a skupiny B je vidět zásadní rozdíl mezi obsazením věkových kategorií 30 – 39 let a 65 a více let. Při pohledu na rozmístění respondentů do jednotlivých skupin gentrifikace a do věkových kategorií v rámci ploch vychází, že v ploše 1 je nejvíce respondentů ze skupiny B a současně ve věku 30 – 39 let, v ploše 2 se je nejvíce dotázaných ze skupin A a B a ve věkovém rozmezí od 18 do 39 let. Pro plochu 3 jsou typičtí negentrifikanti ve věku 18 – 29 let, což jsou studenti využívající zdejší levnější podnájemy. V ploše 4 jsou respondenti pravidelněji rozdělení do věkových kategorií, podobně jako v ploše 5. Plocha 6 se vyznačuje vyšším zastoupením dotázaných ze skupiny C a patřících do věkové kategorie 50 – 64 let. A plocha 7 má jako jediná výraznější počet obyvatel ve věku 65 let a více.

Co se týče nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů (Tabulka 6), přibližně 50 % jich má vysokoškolské vzdělání. Při podrobnějším pohledu na oslovené a s přihlédnutím na jejich věk vidíme, že pouze 17 % dotázaných má vysokoškolské vzdělání a současně je starší 35 let. Naopak respondentů s vysokoškolským titulem a ve věku do 35 let je celá třetina. Tento výsledek přičítám kvantitativnímu růstu počtu vysokoškoláků v posledních letech. Možná i díky tomuto intenzivnímu růstu je zaznamenán vysoký počet vysokoškolsky vzdělaných lidí mezi gentrifikanty nejednoznačnými - ve věku do 35 let 12 respondentů (nejvíce plocha 1, 2, 3, 4) a u starších 35 let 5 resp. (nejvíce plocha 4 a 6). Vysoké počty vysokoškoláků jsou podle očekávání i ve skupině A - 10 ve věku do 35 let (nejvíce plocha 2 a 4) a 5 starších 35 let (nejvíce plocha 3). Naopak se opět podle očekávání u gentrifikantů jednoznačných nevyskytuje žádný respondent se základním vzděláním. Nejvíce respondentů skupiny negentrifikant je ve věku do 35 let a má úplné střední vzdělání s maturitou - 6 resp.

Tabulka 5. Věk respondentů - gentrifikantů a negentrifikantů vnitřního města Českých Budějovic

	A3,4	A1	A2	A	B1,3	B2	B4	B	C1	C2	C3	C4	C	D	Σ
18 - 29	0	5	3	8	1	11	0	12	2	7	0	0	9	0	29 [38.7 %]
30 - 39	0	6	3	9	2	5	0	7	0	0	0	0	0	0	16 [21.3 %]
40 - 49	3	0	0	3	0	0	2	2	0	0	0	1	1	1	7 [9.3 %]
50 - 64	2	0	0	2	1	0	5	6	0	0	1	3	4	1	13 [17.3 %]
65 +	0	0	0	0	2	0	1	3	0	0	4	3	7	0	10 [13.3 %]

Vysvětlivky: příjmový status: Věk respondenta – viz. kap. 3.4, 3. odst.; respondenti podle gentrifikace: A 3, 4, A 1, ... D – viz. Tabulka 2.
Zdroj: Řízené rozhovory s obyvateli, které vedli D. Křešničková, P. Tůma a J. Kubeš; celkem 75 respondentů

Tabulka 6. Dosažené vzdělání respondentů - gentrifikantů a negentrifikantů vnitřního města Českých Budějovic

	A3,4	A1	A2	A	B1,3	B2	B4	B	C1	C2	C3	C4	C	D	Σ
základní	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	4	4	0	5 [6.7 %]
střední odbor.	0	1	1	2	0	0	2	2	0	0	0	1	1	0	5 [6.7 %]
maturita (35 +)	0	0	1	1	1	1	3	5	0	0	3	1	4	2	12 [16 %]
maturita (do 35)	1	2	1	4	1	4	0	5	2	4	0	0	6	0	15 [20 %]
vysokošk. (do 35)	1	6	3	10	2	10	0	12	0	3	0	0	3	0	25 [33.3 %]
vysokošk. (35 +)	3	2	0	5	2	0	3	5	0	0	2	1	3	0	13 [17.3 %]

Vysvětlivky: Vzdělání - viz. kap. 3.4, 3. odst. ; respondenti podle gentrifikace: A3,4, A1, ... D – viz. Tabulka 2.
Zdroj: Řízené rozhovory s obyvateli, které vedli D. Křešničková, P. Tůma a J. Kubeš; celkem 75 respondentů

(nejvíce plocha 2 a 3), stejné vzdělání mají i 4 respondenti starší 35 let (nejvíce plocha 6) a rovněž 4 respondenti ze skupiny C má pouze základní vzdělání (nejvíce plocha 6). Na základě tohoto srovnání lze vypožorovat, že v plochách 1, 2, 3 a 4 se nám podařilo zajistit více respondentů, kteří měli celkově vyšší vzdělání. Naopak v plochách 5, 6 a 7 jsou respondenti v jednotlivých kategoriích podle dosaženého vzdělání více roztroušeni a je zde menší počet respondentů s vysokoškolským vzděláním.

Jak je vidět v celkovém součtu z Tabulky 7, téměř polovina oslovených se do současného bydliště přistěhovala v posledních 7 letech. Tento výsledek je ovlivněn mimo jiné tím, respondenty byli často lidé v nízkém věku, studenti nebo teprve krátkou dobu pracující mladé páry. Velké procento dotázaných tvoří respondenti, kteří v současném bydlišti žili již před rokem 1990. Pouze malý počet respondentů se řadí do období přistěhování mezi lety 1990 a 2005. Gentrifikanti jednoznační se do současného bydliště skoro z poloviny případů přistěhovali mezi lety 2006 a 2012 (14 resp.) a naopak pouze jeden žije ve svém současném bydlišti od narození a jeden se přistěhoval před rokem 1990. Gentrifikanti nejednoznační se ve stejném (14 resp.) počtu přistěhovali mezi lety 2006 až 2012, ale poměrně velký počet jich žil v dané ploše už před rokem 1990 (nebo se v ní předtím narodili). 8 negentrifikantů se do svého bydliště přistěhovalo také mezi lety 2006 a 2012, ale pouze o jednoho méně (7 resp.) v dané ploše bydlelo již před rokem 1990, což naznačuje jasný rozdíl mezi skupinami A (stěhují se především po roce 2006) a C (někteří se stěhují po roce 2006, u některých se jedná o starousedlíky). Co se týče období přistěhování do jednotlivých ploch, tak plochy 1 a 2 se vyznačují jednoznačným přistěhováním tamějších obyvatel v období 2006 až 2012, toto období převažuje i u plochy 3, ale už zde není tak jednoznačné. Plochy 4 a 5 se nevyznačují větším počtem respondentů přistěhovaných v určitém období, respondenti se do těchto ploch stěhovali rovnoměrněji v celém sledovaném období nebo zde již předtím bydleli. Respondenti bydlící v ploše 6 se do ní nejčastěji přistěhovali již před rokem 1990 nebo se v ní předtím narodili a v ploše 7 se nejvíce respondentů již narodilo.

Velmi zajímavý pohled na srovnání jednotlivých skupin gentrifikanů přináší závěrečná Tabulka 8, je jí proto věnována větší pozornost. Tabulka 8 porovnává důvody přistěhování do současného místa bydliště u jednotlivých skupin respondentů. Protože u této otázky byly možné až 3 odpovědi, tak pokud respondent uvedl všechny tři odpovědi, každá z nich byla započítána do tabulky jako jedna třetina, pokud odpověděl dvěmi možnostmi, odpovědi se započítaly do tabulky jako poloviny, pokud uvedl jednu odpověď, započítala se do tabulky jako jedna. Z tohoto důvodu se v Tabulce 8 nevyskytují pouze celá čísla, ale i

Tabulka 7. Přistěhování respondentů do plochy bydliště ve vnitřním městě Českých Budějovic - gentrifikantů a negentrifikantů

	A3,4	A1	A2	A	B1,3	B2	B4	B	C1	C2	C3	C4	C	D	Σ
od narození	0	1	0	1	1	3	2	6	2	0	1	1	4	0	11 [14.7 %]
do 1989	1	0	0	1	2	1	3	6	0	0	3	4	7	0	14 [18.7 %]
1990 - 1997	1	1	0	2	1	0	1	2	0	0	1	0	1	0	5 [6.7 %]
1998 - 2005	2	2	0	4	0	2	0	2	0	1	0	0	1	1	8 [10.7 %]
2006 - 2012	1	7	6	14	2	10	2	14	0	6	0	2	8	1	37 [49.3 %]

Vysvětlivky: Přistěhování – viz kap. 3.4, 4. odst.; respondenti podle gentrifikace: A3,4, A1, ... D – viz. Tabulka 2.

Zdroj: Řízené rozhovory s obyvateli, které vedli D. Křešničková, P. Tůma a J. Kubeš; celkem 75 respondentů

desetinná. Snažili jsme se odkrýt motivace přistěhování gentrifikantů i dalších respondentů. Respondenti uváděli různé důvody, které jsme nakonec seskupili do odpovědí A – L podle jejich vztahu k gentrifikaci (viz. metodika v kapitole 3.4 a formulář respondenta). Hodnoty tabulky ukazují zcela odlišný postoj u gentrifikantů jednoznačných (skupina A) a negentrifikantů (skupina C). Gentrifikanti nejednoznační se v jedněch otázkách přibližují spíše gentrifikantům jednoznačným, v jiných zase k negentrifikantům.

Téměř 19 % respondentů se do řešených ploch VMČB přistěhovalo od roku 1990 z důvodu lepší dosažitelnosti vnitro-městských služeb a společensko-kulturního dění. Tento důvod výrazně převažoval u gentrifikantů (8,3 odpovědí) a významný byl také u gentrifikantů nejednoznačných (4,3 odpovědí). Upřednostňování společenského života je obecně pro gentrifikanty typické. Zde je dobře vidět rozdíl mezi skupinami A (často i skupinou B) a C, kde důvod přistěhování kvůli vnitro-městským službám a společensko-kulturnímu dění byl zaznamenán pouze u 1,5 odpovědi. Naopak nejčastějším důvodem bydlení v dané řešené ploše negentrifikanti uváděli, že zde bydleli již dříve před rokem 1990 (6,5 odpovědi). Podobný výsledek přináší i možnost odpovědi, že v dané ploše respondent bydlí od narození – zatímco u negentrifikantů vychází poměrně vysoké číslo 3 odpovědi (u gentrifikantů nejednoznačných dokonce 6 odpovědí), tak u gentrifikantů jednoznačných pouze 0,5 odpovědi, z čehož by se dala vyvodit zvýšená ochota ke stěhování u gentrifikantů jednoznačných oproti negentrifikantům (a gentrifikantům

Tabulka 8. Důvody přistěhování respondentů do plochy bydliště ve vnitřním městě Českých Budějovic - gentrifikantů a negentrifikantů

	A3,4	A1	A2	A	B1,3	B2	B4	B	C1	C2	C3	C4	C	D	Σ
<i>bydlí od narození</i>	0	0.5	0	0.5	1	3	2	6	2	0	0	1	3	0	9,5 [12,7 %]
<i>bydlel před 1990</i>	0.3	0	0	0.3	0.3	1	0.7	2	0	1	3.5	2	6.5	0	8,8 [11,7 %]
<i>finančně výhodné</i>	0	0	0.3	0.3	0	3.3	0	3.3	0	1.7	0	2	3.7	0	7,3 [9,7 %]
<i>snížení počtu bydlících</i>	0	0	0.8	0.8	0.5	1.3	0	1.8	0	0.8	0	0	0.8	0	3,5 [4,7 %]
<i>spojení rodiny</i>	0.5	1.5	0.3	2.3	1.3	2.8	1.3	5.5	0	0.5	1	0	1.5	0.5	9,8 [13,1 %]
<i>dědictví</i>	0.5	0	0.5	1	1.2	0.3	2.3	3.8	0	0	0	0	0	0	4,8 [6,4 %]
<i>patřit ke gentrifikantům</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 [0%]
<i>dosazitelnost služeb</i>	1.7	5	1.7	8.3	0.5	2.5	1.3	4.3	0	1.5	0	0	1.5	0	14,2 [18,9 %]
<i>charakter zástavby VM</i>	1.7	1	0.3	3	0.8	1	0.3	2.2	0	0	0.5	0	0.5	0.5	6,2 [8,3 %]
<i>blízkost zaměstnání</i>	0	2.5	2	4.5	0	0.7	0	0.7	0	1.5	0	0	1.5	1	7,7 [10,3 %]
<i>jiné</i>	0.3	0.5	0	0.8	0.3	0	0	0.3	0	0	0	2	2	0	3,2 [4,3 %]

Vysvětlivky: Důvody přistěhování – viz. kap. 3.4, 4. odst.; respondenti podle gentrifikace: A3,4, A1, ... D – viz. Tabulka 2.

Zdroj: Řízené rozhovory s obyvateli, které vedli D. Křešničková, P. Tůma a J. Kubeš; celkem 75 respondentů

nejednoznačným), dále, že se gentrifikanti jednoznační oproti negentrifikantům (a gentrifikantům nejednoznačným) do dané plochy z vlastní vůle přistěhovali.

Pro gentrifikanty jednoznačné bylo druhým nejdůležitějším důvodem pro upřednostnění jejich místa bydliště blízkost zaměstnání (4,5 odpovědi). Gentrifikanti se skutečně vyznačují tím, že se jejich práce nalézají ve vnitřním městě (často v komercializovaném historickém jádře města) a privilegují její dobrou dosažitelnost z domova. Nízký počet odpovědí u této otázky (1,5 odpovědi) u negentrifikantů nám potvrzuje jejich zařazení právě do skupiny C. Stejně tak gentrifikanti nejednoznační nepovažují důvod bydlení v dané ploše kvůli blízkosti zaměstnání za významný (0,7 odpovědi).

Jako třetí nejvýznamnější důvod bydlení ve vybrané ploše VMČB u gentrifikantů jednoznačných vychází charakter zástavby VMČB, jejího genia loci a jejího VOP (3 odpovědi). Kvalitní zástavbu a celé VOP skutečně upřednostňují právě gentrifikanti, kteří jsou za zdejší bydlení ochotni zaplatit více, než původní méně majetní obyvatelé. Tento důvod pro bydlení se u negentrifikantů jeví jako nepodstatný (0,5 odpovědi). Jednou z nejčastějších odpovědí u negentrifikantů (3,7 odpovědi), z jakého důvodu žijí v jejich místě bydliště, bylo také finančně výhodné bydlení (podobně i u gentrifikantů nejednoznačných 3,3, ale naopak u gentrifikantů jednoznačných pouze 0,3). Toto nám jasně dokládá rozdíl mezi gentrifikanty a negentrifikanty. Zatímco jedni (gentrifikanti), jsou za kvalitnější bydlení ochotni zaplatit větší náklady, druzí (negentrifikanti) jsou ochotni snášet horší podmínky bydlení, pokud jsou finančně výhodnější.

Zatímco bylo očekáváno, že některý z gentrifikantů uvede důvod přistěhování to, aby se přiblížil a patřil k vnitro-městské komunitě gentrifikantů, tento důvod příchodu nevedl žádný z respondentů. Můžeme předpokládat, že v Českých Budějovicích prozatím takováto ucelenější komunita není zaznamenána.

Při celkovém pohledu na odpovědi všech respondentů dohromady vychází, že nejčastějším důvodem přistěhování byla dosažitelnost vnitro-městských služeb a společensko-kulturního dění (téměř 19 % respondentů), dále za účelem sestěhování páru/spojení rodiny (9,8 %, nejčastěji u gentrifikantů nejednoznačných 5,5 odpovědi), necelých 13 % respondentů bydlí v dané ploše od narození a 12 % se do ní přistěhovalo již před rokem 1990, dále to pro 7,7 % respondentů bylo z důvodu blízkosti pracoviště a pro 7,3 % respondentů je zdejší bydlení finančně výhodné.

Vyhodnocení odpovědí v rámci jednotlivých ploch dopadlo tak, že nejčastějším důvodem bydlení v ploše 1 zastoupené především gentrifikanty nejednoznačnými bylo již

dřívější přistěhování (před rokem 1990) nebo narození se tam, dále také spojení rodiny, zdědění nebo převedení vlastnictví bytu v rámci rodiny. Jednoznačným důvodem přistěhování do plochy 2 u gentrifikantů jednoznačných i nejednoznačných bylo bydlení ve vnitřním městě z důvodu dosažitelnosti vnitro-městských služeb a společensko-kulturního dění, u gentrifikantů jednoznačných potom ještě figuruje odpověď z důvodu blízkosti pracoviště. Odpověď z důvodu zdejšího narození nebo bydlení zde před rokem 1990 se v rámci plochy 2 nevyskytuje. Plocha 3 je nejčastěji obývána z důvodu finanční výhodnosti, sestěhování páru nebo spojení rodiny a z důvodu blízkosti pracoviště. Odpovědi za plochu 4 jsou velmi rozmělněny mezi různé možnosti, nejvíce se objevuje odpověď z důvodu dosažitelnosti vnitro-městských služeb a společensko-kulturního dění, zdědění nebo převedení vlastnictví bytu mezi příbuznými a z důvodu blízkosti pracoviště. Blízkost pracoviště je také nejčtenější důvod přistěhování do plochy 5, mimo to také z důvodu dosažitelnosti vnitro-městských služeb a společensko-kulturního dění a také bydlení nebo narození se zde před rokem 1990. V ploše 6 i v ploše 7 se lidé nejčastěji již narodili nebo zde bydleli před rokem 1990, přistěhování do plochy 6 po roce 1989 bylo pro některé finančně výhodné.

6. Závěr

Bakalářská práce se na základě studia literatury, vlastních zkušeností a provedených standardizovaných rozhovorů snaží analyzovat situaci ve VMČB týkající se jejich obyvatel v souvislosti s procesem gentrifikace. Vzhledem k náročnosti sběru dat a následnému shromážděnému vzorku respondentů, nelze výsledky práce pojímat jako obecně platné charakteristiky jednotlivých řešených ploch VMČB, ale spíše jako náhled do prostředí VMČB jako celku, představení možných typů zde žijících obyvatel a jejich životních postojů.

Prvním cílem bakalářské práce bylo porovnat zde žijící gentrifikanty a negentrifikanty. Na základě vyhodnocení formulářů respondenta (viz. Příloha 1) jsme celkem 75 dotázaných rozdělili do 3 skupin: gentrifikant jednoznačný, gentrifikant nejednoznačný a negentrifikant. Počty gentrifikantů jednoznačných a negentrifikantů byly téměř shodné (největší počet oslovených obyvatel byl zařazen do skupiny gentrifikant nejednoznačný), z čehož vyplývá, že z hlediska struktury obyvatel je VMČB poměrně různorodé. Respondentům patřících do skupiny gentrifikant jednoznačný byly nejbližší právě odpovědi identifikující gentrifikaci jako například vyšší vzdělání, významnější pracovní pozice, nedávné přistěhování do současného bydliště a jako důvod k přistěhování nejčastěji uváděli dobrou dostupnost vnitroměstských služeb a kulturního dění, častější trávení volného času v centru města a jiné. Námi oslovení negentrifikanti se vyznačovali nízkým příjmem, kvalita jejich bydlení byla na horší úrovni než

u gentrifikantů jednoznačných, měli nižší dosažené vzdělání, jednalo se o méně kvalifikované zaměstnance, někteří negentrifikanti byli delší dobu nezaměstnaní. Ve svém současném bydlišti negentrifikanti žili často už před rokem 1990 nebo se v něm předtím narodili, pokud se přistěhovali později, tak z důvodu finančně výhodného bydlení.

Další část práce je zaměřena na přítomnost gentrifikantů v jednotlivých řešených plochách VMČB, kde je použito výše uvedené rozdělení respondentů. Největší podíl gentrifikantů jednoznačných byl zaznamenán v ploše 2 Nové domy u Perly – ulice Holečkova. Tato plocha se v poslední době stává velmi atraktivní pro bydlení právě výše situovaných obyvatel, kteří upřednostňují zdejší kvalitní VOP (revitalizovaná historická nepanelová zástavba, nová výstavba), výborná dosažitelnost centra města a služeb, blízkost řeky, cyklistických stezek, stezek pro in-line a jiná sportovní zařízení, odpočinkový prostor parku. Tímto se nám potvrzuje hypotéza uvedená v úvodu práce, že plochu 2 bychom mohli označit za plochu s největší mírou procesu gentrifikace v rámci VMČB.

Menší počet gentrifikantů jednoznačných se nachází také v plochách 3 Pražské předměstí – ulice Skuherského a B. Smetany – západ a 4 – Pražské předměstí – ulice Riegrova a Nová – východ. Tyto plochy jsou představovány z větší části historickou zástavbou pocházející ze začátku 20. století nebo starší, která je v některých případech revitalizovaná nebo jde o udržované domy, ale lze zde stále najít zanedbanou zástavbu. V těchto plochách se ve dřívějších prolukách ve staré zástavbě postavily nové vícebytové domy. Je otázkou, zda různorodost zdejší zástavby je příčinou různorodosti zdejšího obyvatelstva či naopak. S očekávanou modernizací dalších domů a s tím souvisejícím zdražováním bydlení, můžeme do budoucna předpokládat i výměnu zde žijících obyvatel. Pro plochu 3 a 4 lze do dalších let predikovat narůstající míru procesu gentrifikace.

Z celé Havlíčkovy kolonie žije nejvíce gentrifikantů jednoznačných v ploše 5 - Havlíčkova kolonie - ul. Čechova. Předpokládám, že příčinou je nejlepší dostupnost centra města vůči ostatním plochám v Havlíčkově kolonii, finančně dostupné bydlení v ulicových vícebytových domech, prozatím zde ale není vidět větší investice do zmodernizování zástavby a VOP.

Plocha 1 - Pražské sídliště – za Perlou je typická panelovou zástavbou, kde jsme zajistili největší počet gentrifikantů nejednoznačných. Pravděpodobně se jedná o obyvatele, kteří vnímají výhody popsané u plochy 2, ale jejich finanční možnosti nedosahují na bydlení v kvalitnější zástavbě.

Žádného respondenta zařazeného ke skupině gentrifikantů jednoznačných jsme nezaznamenali v ploše 6 - Havlíčkova kolonie – ulice Dukelská a Zeyerova. Může to být

způsobené mimo jiné tím, že většina oslovených v jejich současném bydlišti žila už před rokem 1990 nebo se v ní předtím narodila. Vzhledem k tomu, že se jedná o rodinné domy, nedochází zde k častějšímu střídání majitelů ani nájemníků, jedná se spíše o trvalé obyvatele mající ke svému objektu bydlení rodinné vazby. Jak vyplývá z vysokého počtu gentrifikantů nejednoznačných, bydlí zde dobře situovaní lidé, ale fyzické podmínky plochy 6 nepodmiňují proces gentrifikace.

Oproti předcházejícím plochám, se v ploše 7 - Havlíčkova kolonie – bytovky u teplárny vyskytuje největší počet respondentů zařazených do skupiny negentifikantů. K tomuto výsledku jistě přispívá ne příliš atraktivní zástavba, u které dosud neproběhla zásadnější revitalizace, blízká přítomnost teplárny, která znehodnocuje zdejší ovzduší a působí neestetickým dojmem. Velká část oslovených žila v ploše 7 již před rokem 1990 nebo se zde předtím narodila.

Zajímavým výsledkem je porovnání důvodů přistěhování respondentů do jednotlivých ploch. Zatímco například do plochy 2 vyznačující se větším podílem obyvatel zařazených do skupiny gentrifikant jednoznačný a gentrifikant nejednoznačný se její obyvatelé stěhují za účelem výborné dostupnosti centra města a jeho služeb, z důvodu kvalitního VOP a jedná se nejčastěji o obyvatele, kteří se přistěhovali mezi lety 2006 až 2012 a bydlení zde pokládají za jistou prestiž, tak na druhou stranu velká část obyvatel plochy 6 a 7 (gentrifikanti nejednoznační a negentrifikanti) ve svém současném bydlišti žijí již delší časové období (přistěhování před rokem 1990, narození se zde) a ačkoli v některých případech není zdejší zástavba příliš atraktivní, jako důvod uvádějí finančně výhodné bydlení.

Na základě provedeného výzkumu lze potvrdit přítomnost procesu gentrifikace ve VMČB, jeho projevy nepostihují VMČB jako celek ani celé vnitroměstské čtvrtě, ale projevuje se spíše v rámci jednotlivých domů nebo skupin domů. Data potvrzující pokles procesu gentrifikace ve VMČB po roce 2008 kvůli počátku světové finanční krize se nám nepodařilo zajistit. Lze pouze usuzovat z pozastavení fyzické revitalizace a z obecného chování trhu s nemovitostmi, že i v rámci VMČB klesá poptávka po koupi bytů.

Výsledky práce potvrzují, že v rámci VMČB (především v ploše 1, 2, 3 a 4) bydlí velké množství studentů a obyvatel s vysokoškolským vzděláním, kteří upřednostňují výhody zdejšího bydlení jako jsou dosažitelnost vnitroměstských služeb a blízkost pracoviště či školy. Studenti vysokých škol se však kvůli dalším svým charakteristickým vlastnostem ve velké většině případů řadí k gentrifikantům nejednoznačným, či dokonce k negentifikantům.

Jak bylo na začátku práce předpokládáno, gentrifikanti jednoznační se od negentifikantů liší zejména ve výši měsíčního příjmu na člena domácnosti i ve výši dosaženého vzdělání, bylo

zjištěno, že architektonicko-stavební charakter domu nehraje v určení gentrifikanta jednoznačného nebo negentrifikanta tak významnou roli, jak bylo uváděno. Zaznamenali jsme ale výrazné rozdíly v důvodech přistěhování jednotlivých respondentů.

Plocha 2 se podle předpokladů vyznačuje nejvyšší mírou procesu gentrifikace – revitalizovaná zástavba, respondenti mladšího věku a středního, vyššího a vysokého příjmu, v mnoha případech vysokoškolsky vzdělaní, období přistěhování spadá mezi roky 2006 a 2012, jehož důvodem byly mimo běžné výhody bydlení ve vnitřním městě i charakter zdejší zástavby a kvalitní VOP.

7. Literatura

- ATKINSON, R., BRIDGE, G. (2005): Introduction, In: Atkinson, Rowland, Bridge, Gary (eds.), *Gentrification in a Global Context. The new urban colonialism*. Oxon: Routledge, 5.
- BERG, L. VAN DEN (1982): A Study of Growth and Decline. *Urban Europe*, Oxford: Pergamon Press, 162 s.
- BEZÁK, A. (1993): Prístupy k analýze vnútornej štruktúry miest: prehľad a zhodnotenie. *AFRNUC Geographica*, 32, 287-298.
- BOHÁČ, A. (1923): *Hlavní město Praha. Studie o obyvatelstvu*. Praha: SÚS. Bursík a Kohout.
- BURGESS, E. (1925): The Growth of the City: In R. E. Park, E. Burgess, R. D. McKenzie (eds.) *The City*. Chicago.
- BURJANEK, A. (1997): Segregace. *Sociologický časopis*, 33, č. 4, str. 423-434.
- BUZAR (BOUZAROVSKI), S., OGDEN, P.E., HALL, R., HAASE, A., KABISCH, S. AND STEINFÜHRER, A. (2007): Splintering urban populations: Emergent landscapes of reurbanisation in four European cities. In: *Urban Studies*, 44, 651-677.
- HAMNETT, CH. (1984): Gentrification and residential location theory: A review and assessment. In: Herbert, D.T., Johnston, R.J. (ed): *Geography and the Urban Environment: Progress in Research and Applications*, 6. Chichester, John Willey and Sons Ltd., s. 283 – 319.
- HAASE, A., KABISCH, S., STEINFÜHRER, A., BOUZAROVSKI, S., HALL, R., OGDEN, P. (2010): Emergent Spaces of Reurbanisation: Exploring the Demographic Dimension of Inner-city Residential Change in a European Setting. *Population, Space and Place*, 16, s. 443 – 463.

- HAASE, A., GROSSMANN, K., STEINFÜHRER, A. (2012a): *Transitory urbanites: New actors of residential change in Polish and Czech inner cities. Cities*, 29, č. 5, s. 318 – 326.
- HAASE, A., HERFERT, G., KABISCH, S. AND STEINFÜHRER, A. (2012b): Reurbanizing Leipzig (Germany): Context conditions and residential actors (2000-2007). In: *European Planning Studies*, 20, č. 7, 1173-1196.
- HOYT, H. (1939): *The Structure and Growth of Residential Neighborhoods in American Cities*. Federal Housing Administration, Washington.
- KLUSÁČEK, P., VAISHAR, A. (2008): Současné urbanizační pochody a obytné prostředí jako součást kvality života ve vnitřních částech evropských velkoměst. *Geographia Slovaca*, 25, 145-157 s.
- KOREC, P., ONDOŠ, S. (2006): Súčasnú dimenziu sociálno-demografickej priestorovej štruktúry Bratislavy. *Sociológia-Slovak Sociological Review*, 1, 49 s.
- KOVÁCS, Z., WIESSNER, R., & ZISCHNER, R. (2012). Urban Renewal in the Inner City of Budapest: Gentrification from a Post-socialist Perspective. *Urban Studies*.
- KUBEŠ, J. (2009): Poloha, struktura, infrastruktura a obraz Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace. In: Kubeš, J. a kol.: *Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace I.*, Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, s. 51-105.
- KUBEŠ, J., HAJÍČKOVÁ, J., ŠVEC, P. (2009): Rozmanitost sociální a demografické prostorové struktury města Českých Budějovic a jejich zázemí. In: Kubeš, J. a kol.: *Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace I.*, Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, s. 114-156.
- KUČA, K. (2009): Urbanistický vývoj Českých Budějovic a jeho odraz v současném urbanismu města. In: Kubeš, J. a kol.: *Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace II.*, Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, s 9-24.
- LEES, L. (2008): Gentrification and social mixing: towards an inclusive urban renaissance?. *Urban Studies*, 45, č. 12, 2449-2470
- MANN, P. H. (1965): *An Approach to Urban Sociology*. Routledge, London, 232 s.
- MARCUSE, PETER (1997): The Enclave, The Citadel, and the Ghetto. What Has Changed in the Post-Fordist U.S. City, *Urban Affairs Review* 33, č. 2, s. 228 – 264.
- MATLOVIČ, R. (1998): Priestorová štruktúra mesta jako předmět geografického výskumu. In: *Geografia priestorovej štruktúry mesta Prešov*. Geografické práce, 8, č. 1, s. 8-10

- MATLOVIČ, R. (2001): Transformačné procesy a ich efekty v intraurb. štruktúrach postkomunistických miest. *Geografické štúdie*, 8, Banská Bystrica, s. 73-81
- NOVOTNÁ, A. (2007): *Gentrifikace: Příklad Prahy – Holešovic?* Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, katedra sociologie, Brno, 51 s.
- ONDOŠ, S., KOREC, P. (2004): Prehľad a interpretácia stavebného vývoja centra Bratislavy v postsocialistickom období. *Geografický časopis*, 56, č. 2, s. 153-168.
- OUŘEDNÍČEK, M. (2007): Segregace sociálně slabých. *Obec & finance*, 11, č. 3, s. 28-29
- MILLS, C.A. (1988): Life on the upslope: the postmodern landscape of gentrification. *Environment and Planning D: Society and Space*, 6, č. 2, s. 169-189.
- OUŘEDNÍČEK, M. a kol. (2009): Metody geografického výzkumu mesta. In: Ferencuhová, S., Hledíková, M., Galcanová, L., Vacková, B. (eds): *Mesto: Proměnlivá ne/samozřejmost*. Pavel Mervart, Masarykova univerzita, Brno, s. 93-128.
- OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2009): Twenty years after socialism: the transformation of Prague's inner structure. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Sociologia*, 54, č. 1, s. 9-30.
- OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J., BRABEC, T., VYHNÁNKOVÁ, M. (2009): Pražské předměstí, sídliště Máj a suburbium Kodetka: případové studie proměňujících se lokalit Českobudějovické aglomerace. In: Kubeš, J. a kol.: *Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace II.*, Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, s 169-179.
- PLETZER, K. (2006): Pražské předměstí. In: Kopáček, J. a kol.: *Encyklopedie Českých Budějovic*, Nebe s.r.o., s. 436-437.
- PLETZER, K. (2006): Pražské sídliště. In: Kopáček, J. a kol.: *Encyklopedie Českých Budějovic*, Nebe s.r.o., s. 437.
- SMITH, N. (1979): Toward a theory of gentrification: A back to the city movement by capital, not by people. *Journal of the American Planning Association*, 54, č. 4, s. 538-548.
- SMITH, N. (2002): New globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy. *Antipode*, 34, č. 3, s. 427-450.
- STEINFÜHRER, A. (2003): Sociálně prostorové struktury mezi setrvalostí a změnou. Historický a současný pohled na Brno. *Sociologický časopis*, 39, č. 2, s. 169-192.
- STEINFÜHRER, A. AND HAASE, A. (2007): Demographic change as future challenge for cities in East Central Europe. In: *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 89, č. 2, s. 183-195

- SÝKORA, L. (1999): Changes in the internal spatial structure of post-communist Prague. *GeoJournal*, Kluwer Academic Publishers, s. 1-11.
- SÝKORA, L. (1993): Gentrifikace: mění se tvář vnitřních měst. In: Sýkora, L. ed.: *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 100–119.
- SÝKORA, L. (1996): Economic and Social Restructuring and Gentrification in Prague. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica*, 37, s. 71 – 81.
- SÝKORA, L. (1999): Changes in the internal spatial structure of post-communist Prague. *GeoJournal*, 49, č. 1, s. 79-89.
- SÝKORA, L. (2001): Klasifikace změn v prostorové struktuře postkomunistických měst. *Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis – Folia Geographica* 35, č. 4, s. 194-205.
- SÝKORA, L., TEMELOVÁ, J., (eds.) (2005): *Prevence prostorové segregace*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. Ministerstvo pro místní rozvoj. DVD.
- SÝKORA, L. (2007) Rezidenční segregace - důvod k zamyšlení nebo zárodek budoucích konfliktů? *Obec a finance*, č. 1, s. 38-39.
- ŠILHAN, M. (2006): Havlíčkova kolonie. In: Kopáček, J. a kol.: *Encyklopedie Českých Budějovic*, Nebe s.r.o., s. 154-155.
- TEMELOVÁ, J., NOVÁK, J. (2007a): Rezidenční segregace Romů v ČR. *Obec a finance*, 11 č. 4, s. 32-33
- TEMELOVÁ, J., NOVÁK, J. (2007b): Z průmyslové čtvrti na moderní městské centrum: proměny ve fyzickém a funkčním prostředí centrálního Smíchova. *Geografie - Sborník České geografické společnosti*, 112, č. 3, s. 315-333.
- TEMELOVÁ, J. (2009): Urban revitalization in central and inner parts of (post-socialist) cities: conditions and consequences. In: Ilmavirta, T. (ed): *Regenerating Urban Core*. Helsinki University of Technology, Centre for Urban and Regional Studies, Helsinki, s. 12-25.
- TOMÁŠKOVÁ, Y. (2010): *Vnitřní struktura města České Budějovice; aplikace metody faktorové analýzy*. Bakalářská práce. Geografický ústav, PřF MU, Brno. 58 s.
- TOUŠEK, L. (2007): Sociální vyloučení a prostorová segregace [online]. Praha: CAAT [cit. 10. 12. 2012]. Dostupné na: <<http://www.caat.cz/publikace/prehledove-studie>>.

VAISHAR, A., KLUSÁČEK, P., KREJČÍ, T., MARTINÁT, S., PAVELČÍKOVÁ, N., POSPÍŠILOVÁ, J., ZAPLETALOVÁ, J. (2009): *Současný vývoj vnitřních částí Brna a Ostravy*. Vyd. 1. Brno: Ústav Geoniky AV ČR, v. v. i., 136 s.

8. Přílohy

Příloha 1. Formulář respondenta

Respondent – lokace

1. Charakteristika zástavby, domu a bytu bydliště respondenta na pozadí procesu gentrifikace

- 1) příslušnost k vymezeným gentrifikovaným, resp. gentrifikovatelným obytným plochám vnitřního města Českých Budějovic – *zařazuje tazatel* (plochy 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)

1 2 3 4 5 6 7

- 2) architektonicko stavební charakter domu bydliště respondenta, jeho stáří a péče o něj na pozadí gentrifikace – *hodnotí tazatel* (A - ulicový vícebytový dvou až čtyřpatrový dům vystavěný do roku 1945 a po roce 1989 revitalizovaný nebo přestavěný, B - ulicový vícebytový dvou až čtyřpatrový dům vystavěný do roku 1945 - udržovaný, C - ulicový vícebytový dvou až čtyřpatrový dům vystavěný do roku 1945 - zanedbaný, D – ulicový rodinný jedno až třípatrový dům vystavěný do roku 1945 – revitalizovaný nebo přestavěný, E – ulicový rodinný jedno až třípatrový dům vystavěný do roku 1945 - ostatní, F – sídlištní i soliterní blokový mnohobytový tří až čtyř patrový dům vystavěný v 50. a 60. letech, G – sídlištní i soliterní blokový mnohobytový čtyř až dvanácti patrový panelový dům vystavěný v 60. až 80. letech, H – ulicový mnohobytový tří až čtyř patrový dům vystavěný nebo zásadně přestavěný po roce 1997 (kondominium a), I – sídlištní nebo soliterní blokový mnohobytový mnohopatrový dům vystavěný po roce 1997 (kondominium b), J – jiné výše neuvedené typy domů)

A B C D E F G H I J

- 3) právní vztah k bytu (respondenta či člena domácnosti respondenta) na pozadí gentrifikace (A – bydlení zde před rokem 1990 a (nyní) osobní vlastnictví, B – nastěhování po roce 1989 a (nyní) osobní vlastnictví - zdědění, C - nastěhování po roce 1989 a (nyní) osobní vlastnictví – koupě individuálně, D - nastěhování po roce 1989 a osobní vlastnictví – koupě „developersky“, E - nyní nájemní smlouva ale ne obecní byt, F – nyní podnájem, G - nyní obecní byt)

A B C D E F G

2. Charakteristika respondenta a domácnosti respondenta na pozadí procesu gentrifikace

- 1) příslušnost respondenta k věkové skupině a současně příjem domácnosti respondenta na pozadí gentrifikace (A - 18–29 a současně jde o VP, SPV, SPN, B - 18–29 a současně jde o NP, ZD, C – 30–39 a současně jde o VP, SPV, SPN, D - 30–39 a současně jde o NP, ZD, E - 40–49 a současně jde o VP, SPV, SPN, F - 40–49

a současně jde o NP, ZD, G - 50–64 a současně jde o VP, SPV, SPN, H – 50–64 a současně jde o NP, ZD, I – 65+ a současně jde o VP, SPV, SPN, J – 65+ a souč. jde o NP, ZD)

A B C D E F G H I J

- 2) vzdělání respondenta na pozadí gentrifikace (A - základní, B - střední odborné, C - střední s maturitou (vč. VOŠ) a věk 35+, D - střední s maturitou (vč. VOŠ) – mladší věk, E – vysokoškolské, včetně studentů VŠ a věk do 34 let, F - vysokoškolské a věk 35+)

A B C D E F

- 3) pracovní pozice respondenta na pozadí gentrifikace (současná nebo pozice před mateřskou dovolenou či starobním důchodem) na pozadí gentrifikace (A – významnější podnikatel, B – vyšší úředník, lékař, právník, profesor nebo docent, ..., C – manažer s VŠ, pracovník ve finančnictví s VŠ, ..., D - učitel, vědecký pracovník, ..., E - podnikatel – fyzická osoba, nižší úředník, F – student VŠ, G - dělník nebo THP zaměstnanec, H - delší dobu bez zaměstnání, I - jiná, J - odpověď není k dispozici)

A B C D E F G H I J

- 4) pracovní pozice manžela, stálějšího druha, nebo také rodiče respondenta v rámci domácnosti na pozadí gentrifikace (současná nebo pozice před mateřskou dovolenou či starobním důchodem) (A – významnější podnikatel, B – vyšší úředník, lékař, právník, profesor nebo docent, ..., C – manažer s VŠ, pracovník ve finančnictví s VŠ, ..., D - učitel, vědecký pracovník, ..., - bez dětí, E – učitel vědecký pracovník, ..., + děti, F - podnikatel – méně významný, úředník ve veřejné správě, vyšší administrativní pracovník – bez dětí, G - podnikatel – méně významný, úředník ve veřejné správě, vyšší administrativní pracovník + děti, H – student VŠ, I – dělník, nižší administrativní pracovník – bez dětí, J – dělník, nižší administrativní pracovník + děti, K - delší dobu bez zaměstnání, L - jiná, M – nemá manžela, druha, nebo rodiče v domácnosti, N - odpověď není k dispozici)

A B C D E F G H I J K L M N

- 5) příjem domácnosti respondenta na pozadí gentrifikace – hodnotí tazatel (A - VP: vysoko-příjmová (30 tis. a více měsíčně čistého na osobu), B - SPV: středně-příjmová – vyšší (20–29), C - SPN: středně-příjmová – nižší (16–19), D - NP: nízko-příjmová (dělníci nebo THP zaměstnanci, studenti, důchodci, zaměstnané samoživitelky – 9–15), E - ZD: velmi závislá na dávkách (do 8), F - odpověď není k dispozici)

A B C D E F

- 6) vlastnictví (užívání) rekreačních objektů domácností respondenta - možnost zapisování více variant (A – auta, B- chaty chalupy, C – mimodomní zahrádky, D – přídomní zahrádky, E – nic z uvedeného)

A B C D E

3. Rezidenční historie respondenta na pozadí procesu gentrifikace

- 1) období přistěhování respondenta do gentrifikované či gentrifikovatelné obytné plochy vnitřního města a současně příjem domácnosti respondenta (A - bydlí zde od narození a současně VP, SPV, SPN, B - bydlí zde od narození a současně NP, ZD, C - přistěhování do roku 1989 a a současně VP, SPV, SPN, D - přistěhování do roku 1989 a současně NP, ZD, E - mezi roky 1990 – 1997 a současně VP, SPV, SPN, F - mezi roky 1990 – 1997 a současně NP, ZD, G - mezi roky 1998 – 2005 a současně VP, SPV, SPN, H - mezi

roky 1998 – 2005 a současně NP, ZD, I – mezi roky 2006 – 2012 a současně VP, SPV, SPN, J – mezi roky 2006 – 2012 a současně NP, ZD,)

A B C D E F G H I J

- 2) charakter zástavby předchozího bydliště respondenta na pozadí gentrifikace, zlom r. 1989, a současně příjem domácnosti respondenta (A – bydlel v ploše současného bydliště již před rokem 1990 nebo se v ní po roce 1989 narodil; *přistěhoval se po roce 1989*: B - z jiné plochy vnitřního města ČB a současně je VP, SPV, SPN, C - z jiné plochy vnitřního města ČB a současně je NP, ZD, D - ze sídliště na předměstí ČB a současně je VP, SPV, SPN, E - ze sídliště na předměstí ČB a současně je NP, ZD, F - z jiné zástavby předměstí ČB a současně je VP, SPV, SPN, G - z jiné zástavby předměstí ČB a současně je NP, ZD, H - ze suburbia nebo městečka ČBA a současně je VP, SPV, SPN, I - ze suburbia nebo městečka ČBA a současně je NP, ZD, J - z jiného města a současně je VP, SPV, SPN, K - z jiného města a současně NP, ZD, L - z venkovského sídla, M - odjinud)

A B C D E F G H I J K L M

- 3) důvody přistěhování respondenta do gentrifikované či gentrifikovatelné obytné plochy vnitřního města po roce 1989 na pozadí gentrifikace – *možnost až 3 odpovědi* (A - bydlí zde od narození, B - přistěhoval se dříve, C – finančně výhodná koupě bytu, D – snížení počtu bydlících v předchozím bytě, E - spojení rodiny, F - zdědění nebo převedení bytu mezi příbuznými, G - *přiblížení se k vnitroměstské komunitě „gentrifikantů“*, H - *bydlet ve vnitřním městě z důvodu dosažitelnosti vnitroměstských služeb a společensko-kulturního dění*, I - *bydlet ve vnitřním městě z důvodu charakteru zástavby, jejího genia loci a jejího VOP*, J - *bydlet ve vnitřním městě z důvodu blízkosti místa práce ve vnitřním městě*, K – jiné, L - *odpověď není k dispozici*)

A B C D E F G H I J K L

- 4) plánování odstěhování respondenta na pozadí gentrifikace a současně příjem domácnosti respondenta (A – *chce zůstat a současně je VP, SPV, SPN*, B – *chce zůstat a současně je NP, ZD, chce se odstěhovat do*: C - *jiné plochy vnitřního města ČB a současně je VP, SPV, SPN*, D - *jiné plochy vnitřního města ČB a současně je NP, ZD*, E - *na předměstské sídliště ČB*, F - *jinam do ČB*, G - *do suburbia nebo městečka ČBA*, H – *na venkov*, I - *jinam*, J - *odpověď není k dispozici*)

A B C D E F G H I J

4. Hodnocení vnějšího obytného prostředí (široká koncepce) zástavby v bydlišti respondenta na pozadí procesu gentrifikace

- 1) důležitost kvality VOP v ulici bydliště pro respondenta (A - *zásadní*, B - *poměrně důležitá*, C - *ne tak důležitá*, D - *nepodstatná*, E - *odpověď není k dispozici*)

A B C D E

- 2) výhody bydlení v konkrétní PVM z hlediska respondenta na pozadí gentrifikace – *možnost až 4 odpovědi* (A - *dosažitelnost vnitroměstských služeb a společensko-kulturního dění*, B - *blízkost místa práce ve vnitřním městě*, C - *bydlení ve vnitřním městě z důvodu charakteru zástavby, jejího genia loci a jejího VOP*, D -

možnost využívání kola a chůze ke snadnému přemísťování po vnitřním městě, E - klid a bezpečnost v konkrétní PVM, F - blízkost zelených ploch konkrétní PVM, G - kvalita a status obyvatel konkrétní PVM, H – jiné důvody, I – žádné výhody, J - **odpověď není k dispozici**)

A B C D E F G H I J

- 3) hodnocení změn VOP nastalých po roce 1989 respondentem na pozadí gentrifikace – *možnost až 4 odpovědí* (A – pozitivní je nová výstavba, významné přestavby nebo revitalizace zástavby, B – pozitivní je příchod nových dobře situovaných obyvatel, C – pozitivní je příchod nových služeb, D - pozitivní je odchod problémových obyvatel, E – žádná pozitiva a negativa, F – negativem je zvýšený automobilový provoz, G – negativem je příchod problémových obyvatel, H – negativem je zhoršení bezpečnosti, I - jiné pozitivum, J – jiné negativum, K – bydlí zde krátce)

A B C D E F G H I J K

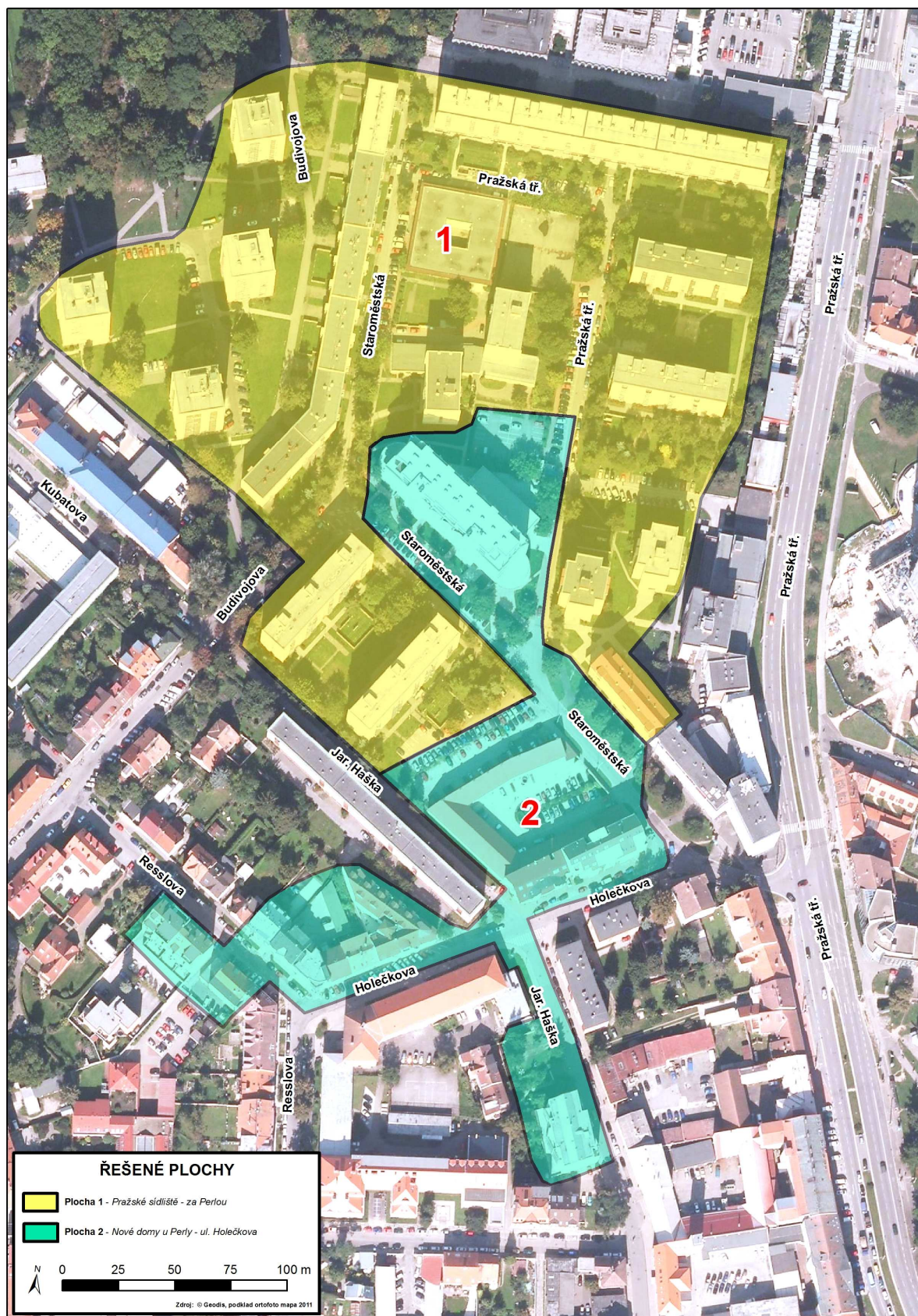
- 4) poloha místa pracoviště respondenta na pozadí gentrifikace (A – v bytě či domě bydliště, B - vedle místa bydliště (do 499 m), C – 500 – 999 m od místa bydliště, D – dále, ale ve VMČB (+ jádro města), E - předměstí ČB, F – jinde, G – nezaměstnaný, H - **odpověď není k dispozici**)

A B C D E F G H

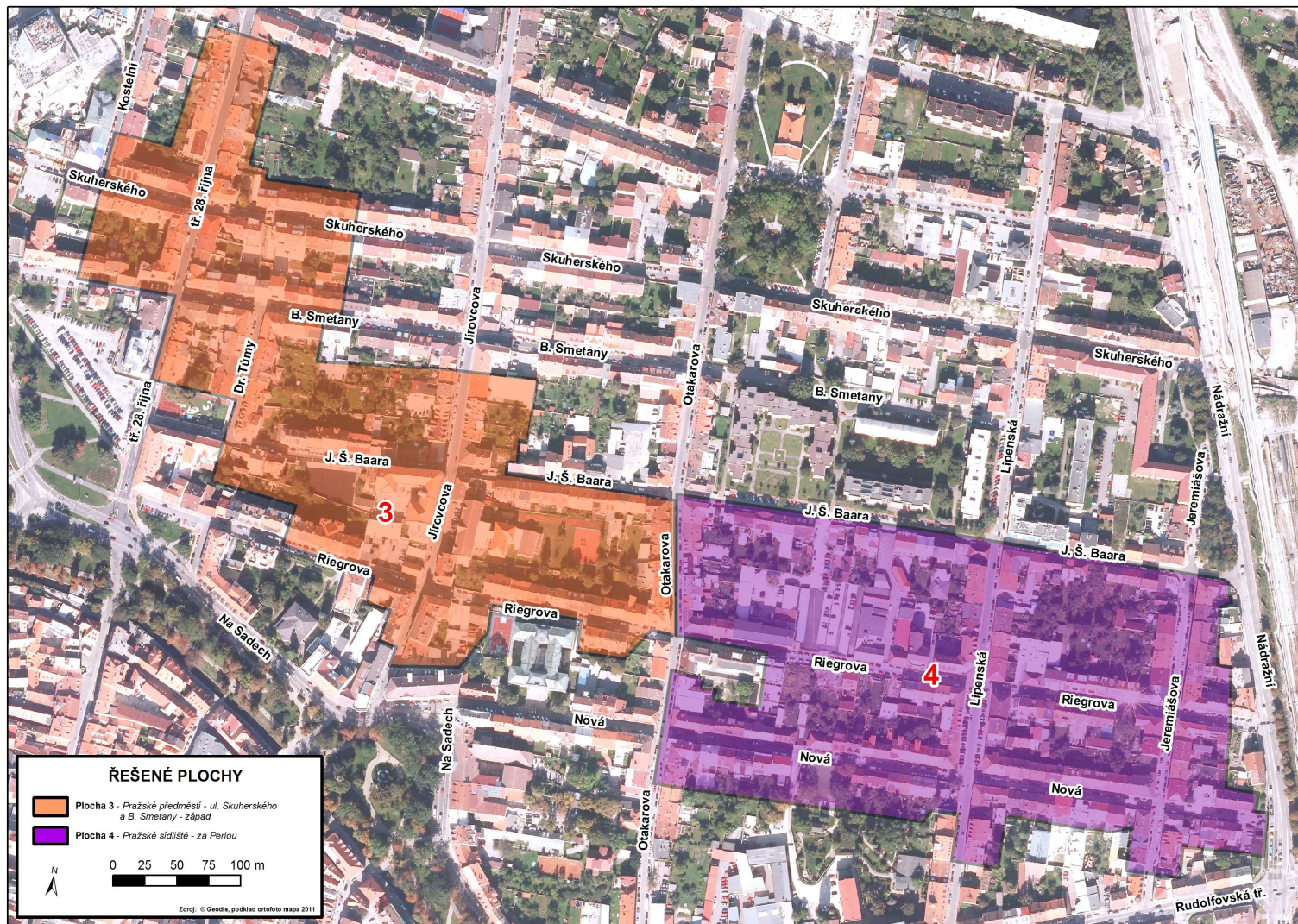
- 5) frekvence trávení volného času v centru ČB na pozadí gentrifikace (A - vícekrát týdně, B - jednou týdně, C - měsíčně, D - minimálně, E - **odpověď není k dispozici**)

A B C D E

Mapa 2. Pražské sídliště - za Perlou (plocha č. 1), Nové domy u Perly - ul. Holečková (plocha č. 2)

Mapa 3. Pražské předměstí - ul. Skuherského a B. Smetany – západ (plocha č. 3), Pražské předměstí - ul. Riegrova a Nová – východ (plocha č. 4)

Mapa 4. Havlíčkova kolonie - ul. Čechova (plocha č. 5), Havlíčkova kolonie - ul. Dukelská a Zeyerova (plocha č. 6), Havlíčkova kolonie bytovky u teplárny (plocha č. 7)

